

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ВИМІР ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

матеріали VI регіональної наукової конференції

16 грудня 2022 р.

Чернігів, НУ «Чернігівська політехніка»

2022

Рекомендовано до видання кафедрою публічного управління та менеджменту організацій
Національного університету «Чернігівська політехніка»
(протокол № 4 від 14 грудня 2022 р.)

УДК 35(339.92+327):061.1ЄС

Редакційна колегія

Руденко О.М., доктор наук з державного управління, професор
Михайловської О.В., доктор наук з державного управління, доцент
Ткаленко Н.В., доктор економічних наук, професор
Дука А.П., доктор економічних наук, професор
Косач І.А., доктор економічних наук, професор
Філіпова Н.В., доктор економічних наук, доцент
Старченко Г.В., доктор економічних наук, доцент
Шестаковська Т.Л., доктор наук з державного управління
Пономаренко С.І., кандидат економічних наук, доцент

Навчально-наукова серія:

«Публічне управління та адміністрування».

*Започаткована НДІ публічного адміністрування та менеджменту Чернігівського
національного технологічного університету в 2015 році*

Європейський вимір публічного управління: матеріали VI регіональної наукової конференції; 16.12.2022 р., м. Чернігів / за заг. ред. Руденко О.М., Михайловської О.В. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2022. – 102 с. Електронне видання. (навчально-наукова серія: «Публічне управління та адміністрування»; випуск 18).

Збірка матеріалів містить доповіді учасників VI регіональної наукової конференції з актуальних питань наукового забезпечення розвитку системи державного управління, проблем підвищення її ефективності; соціальних технологій та механізмів взаємодії держави, бізнесу й громадянського суспільства; забезпечення безпеки держави у зовнішньому й внутрішньому політичному та економічному просторі.

УДК 35(339.92+327):061.1ЄС

© Національний університет «Чернігівська політехніка»

© авторський колектив

ЗМІСТ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ <i>Шестаковська Т.Л.</i>	5
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ <i>Руденко О.М., Дмитренко О.Б.</i>	10
ПРИНЦИПИ ТА ПРАВИЛА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ЄС: ОРІЄНТИР ДЛЯ КРАЇН-КАНДИДАТІВ НА ВСТУП <i>Олійченко І.М., Молочко Т.В.</i>	13
ДО ПИТАНЬ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНОЮ СФЕРОЮ В УМОВАХ РИЗИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ <i>Пономаренко О.С.</i>	18
УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ <i>Москалець І.М.</i>	20
КОМУНІКАЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ <i>Пономаренко С.І., Михайловський І.М.</i>	22
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ <i>Дубовик Д.В.</i>	26
РЕФОРМА ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ <i>Шебуренков О.О.</i>	28
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ <i>Пінежко А.О.</i>	35
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА <i>Руденко О.М., Максак В.І.</i>	38
ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ <i>Руденко О.М., Попик А.В.</i>	41
ПРОБЛЕМАТИКА ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТНОГО УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНОМУ ПУБЛІЧНОМУ ВРЯДУВАННІ <i>Богуцький С.В.</i>	44
PLACE-MARKETING (МАРКЕТИНГ МІСЦЬ) ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМОК РОБОТИ МІСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ <i>Михайловська О.В., Апанасенко Д.Ю.</i>	46
ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ПРОГРАМ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ <i>Гайдук А.В.</i>	49
ПАСІОНАРНІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ЛІДЕРСТВА В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ <i>Матвеева Л. В.</i>	53
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД <i>Берданова О., Капітоненко О.</i>	57

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ <i>Косач І.А., Волошин В.О.</i>	60
ІТ-ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА <i>Котеленець А.О.</i>	64
ІНФОРМАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ В ЕКОНОМІЦІ <i>Гривко С.Д.</i>	68
ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СУСПІЛЬСТВІ <i>Кононенко І.</i>	72
МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ <i>Ірха Л.М.</i>	74
ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ <i>Косач І.А., Кулик О.С.</i>	78
ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО МОДЕРНІЗАЦІЇ <i>Пономаренко С.І., Балика Б.О.</i>	80
СИСТЕМА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ <i>Венгер І.В.</i>	84
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДОСВІДУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ <i>Артеменко В.В.</i>	87
НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ <i>Ігнатенко В.В.</i>	91
МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМНИЦТВА <i>Косач І.А., Пилипенко М.М.</i>	94
ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕТІНІЗАЦІЄЮ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ <i>Кошеленко А.А.</i>	98

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

ШЕСТАКОВСЬКА Т.Л.

д.держ.упр., ректор Чернігівського інституту
інформації, бізнесу і права ЗВО «МНТУ»

Незаперечно, що ключовим фактором успіху будь-якої державної політики є прийняття і належне виконання науково обґрунтованої програми публічного управління. Важливість ефективного публічного управління полягає, зокрема, у тому, що воно дозволяє налагодити суб'єктні зв'язки з громадськістю, щоб значно зменшити або мінімізувати можливі втрати та ризики в своїй діяльності, отримуючи тим самим більше переваг. Суб'єкти зв'язків з громадськістю мають можливість скористатися вищезазначеним процесом також тому, щоб максимізувати свої інтереси та захистити права і свободи громадян країни. На даному етапі розвитку публічного управління підкреслюється нагальна важливість розробки та впровадження сучасної програми ефективного публічного управління в різних сферах життя суспільства. Особливий акцент робиться на необхідність підтримки міжнародного співробітництва в часи активної глобалізації. Головна мета будь-якого менеджера в публічно-приватній сфері – досягти максимальної ефективності, обґрунтованості та результативності з мінімальними ресурсами, часом і зусиллями. Основне завдання, яке стоїть перед державним менеджером, відрізняється від завдання менеджера в бізнес-секторі. Публічний менеджер дбає про те, як раціонально використовувати громадську інфраструктуру для виробництва суспільних благ і задоволення суспільних інтересів. Варто зазначити, що більшість конституційних прав громадян, іноземців, осіб без громадянства реалізується на рівні місцевого самоврядування. При цьому місцеве самоврядування відіграє особливу роль у механізмі публічного управління, це забезпечує взаємозв'язок суспільства, особистості та держави.

Загальний державний устрій, історія та поточна політика й інші культурні аспекти кожної країни-члена ЄС залишаються вирішальними чинниками у формуванні прихильності до реформ і окремих видів адміністративної модернізації. По-перше, існує постійна висока неоднорідність серед держав-членів ЄС, що має суттєвий вплив на результати реформ публічного управління. По-друге, у багатьох сферах досі не вистачає дійсних порівняльних даних для систематичної оцінки публічного управління та результатів реформ публічного управління. Більшість висновків у країнах ЄС підкреслюють відсутність систематичних доказів і оцінок успіху адміністративних реформ. У більшості країн також відсутній центр механізму моніторингу та звітності про хід реформ [1].

Однак, незважаючи на різні вихідні точки, проведений аналіз 28 держав-членів ЄС демонструє цікаві результати та спільні характеристики. Найбільш вражаючим є постійна висока релевантність та динаміка реформи публічного управління в державах-членах ЄС, навіть у країнах, які працюють відносно добре. Тенденція досить високої інтенсивності впровадження реформ публічного управління, яка спостерігається протягом багатьох років, починаючи з 1980-х років [2], також тривала в останнє десятиліття і може бути підтверджена для всіх держав-членів ЄС.

Що стосується змісту реформи, то, попри всі розбіжності між країнами, ми бачимо суттєві спільні риси в темах реформи публічного управління. Таких рис стає все більше під впливом порядку денного та механізмів підтримки Європейської комісії (наприклад щодо єдиного вікна, оцінки регуляторного впливу, адміністративного тягара, цифровізація та відкритий уряд), особливо в Південній та Східній Європі. Нижче наведені найпоширеніші тенденції реформ, які спостерігаються у 28 країнах-членах ЄС, що виступають ключовими компонентами «європейського» підходу до реформи публічного управління [3]:

- відкриті урядові ініціативи та реформи для посилення зовнішньої прозорості: законодавство про свободу інформації, відкриті дані, реформи закупівель, створення антикорупційних органів;

- реформа державної служби з акцентом на заходи скорочення для зменшення розміру та витрат державних службовців, зміцнення меритократії, підвищення продуктивності оцінювання та запровадження кодексів поведінки;
- заходи електронного урядування, такі як створення порталів та електронних підписів, впровадження онлайн-сервісів і розвиток єдиного вікна з метою покращення надання послуг;
- реформи для посилення координаційної спроможності уряду та злиття агентств/незалежних органів (переважно створених у період реформування);
- управління продуктивністю та реформи для підвищення продуктивності та зміцнення орієнтації на результат;
- посилення розробки політики, що ґрунтується на фактах, і досвіді кращого регулювання з різними інструментами, такі як оцінка регуляторного впливу, фактична оцінка або консультація зацікавлених сторін;
- зменшення адміністративного навантаження на підприємства та громадян.

На основі проведеного аналізу ефективності впровадження реформ публічного управління в країнах-членах ЄС нами систематизовано ключові напрями адаптації позитивних векторів в українські реалії.

1. Політична підтримка та послідовність. Безперервність діяльності урядів і відповідні політичні зобов'язання на верхівці оцінюється багатьма експертами як ключовий фактор для успішних реформ публічного управління. Політичний інтерес, підтримка та послідовність, безумовно, сприяють та можуть забезпечити масштабну реформу (щонайменше три і більше років). Наприклад, більшість у парламенті може мати вирішальне значення, оскільки суперництво між міністерствами (гра політичної влади) часто перешкоджає або змінює реформаторські зусилля. Це також включає в себе побажання наполегливості та прихильності зовнішніх факторів, що означає поєднання стимулів та санкцій конкретних програм реформ. У цьому ж контексті успіх реформи залежить від того, наскільки далеко хочуть зайти політики і наскільки вони не бояться складних реформ. Однак, як зауваження та певне обмеження,

якщо нові партії, які не мають досвіду, приходячи до влади, вони спочатку повинні навчитись своїй справі і не готові до великих реформ. Оскільки уряди часто не мають достатньо можливостей для вирішення широкомасштабних реформ, цілеспрямовані реформи більш успішні (наприклад, досвід Естонії).

2. Створити міцну підтримку зацікавлених сторін і внутрішню власність та досягти це шляхом поєднання управління «зверху вниз» і участі «знизу вгору».

В організаціях публічного сектору рекомендується підвищити стратегічну гнучкість на основі процесів, які є більш відкритими, заснованими на доказах і повторюються. Було засновано сектор інновацій у співпраці з Європейською комісією, який створив нову структуру для системи трансформацій в державному секторі, окреслюючи низку взаємопов'язаних елементів, які повинні враховуватися державними адміністраціями.

3. Проектування системи управління державною службою:

3.1. Існує широкий консенсус щодо того, що винагорода за результати має позитивні наслідки для ефективності, мотивації та доброчесності державних службовців, у той час як політизація державної служби широко пов'язана з негативними наслідками.

3.2. Реформаторам державної служби та академічним дослідникам не вистачає адекватних доказів того, як розробити ефективні системи відбору за результати та як подолати насамперед проблеми політизації державної служби.

3.3. Існують обмежені знання про те, що працює в інших сферах, як-от державна служба управління, наприклад управління заробітною платою, управління продуктивністю та кар'єрою управління та як найкраще розробити структури управління державною службою для даного контексту.

4. Оцінка та вимірювання продуктивності публічного управління. В останні десятиліття вимірювання ефективності публічного управління мало безперервні міжнародні, європейські, а також подекуди національні амбіції урядів. Прагнення до розробки порівняльних показників посилилося у визнання основоположної ролі публічного управління та у побудові процвітаючих

суспільств. Успішні вимірювальні проекти в інших сферах політики підживлювали інтерес до вимірювання в державному управлінні. Показники здоров'я, індикатори навколишнього середовища та проект PISA для освітньої ефективності є позитивними прикладами міжнародних порівняльних показників, які були використані у багатьох програмних документах і дискусіях [2-3]. Таким чином, у дослідженні виявлено, що публічне управління як соціальне явище, його форми методи, принципи і конкретні механізми визначаються існуючими потребами соціально-економічного розвитку. Євроінтеграційні процеси висувають нові вимоги до системи функціонування національної системи публічного управління, яка має стати дієвим та ефективним засобом публічного управління, сприяти відкритості та прозорості у розвитку суспільних відносин тощо.

У свою чергу, виходячи з вивчення досвіду зарубіжних країн, можна дійшли висновку, що розвиток публічного управління має базуватися на одночасно якісному покращенню кількох аспектів, що стосуються даної сфери. Спочатку насамперед йдеться про вдосконалення законодавчого регулювання як головної умови ефективності. Зміни в оцінці якості управлінської діяльності є також важливими.

Список використаних джерел:

1. Lapuente, V., & Walle, S. Van de. (2020). The effects of new public management on the quality of public services. *Governance*, 33, 461–475. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/gove.12502>

2. Bugaychuk, K. L. (2018). Public administration: theoretical basics and approaches to the definition. *Law and Safety*, 66(3), 38-44. Retrieved from <http://pb.univd.edu.ua/index.php/PB/article/view/62>.

3. Abony, G., & Slyke, D. M. Van. (2020). Governing on the Edges: Globalization of Production and the Challenge to Public Administration in the Twenty-First Century. *Public Administration Review. Special Issue on the Future of Public Administration*, 70(1), 33–45. Retrieved: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1540-6210.2010.02244.x>

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

РУДЕНКО О.М.

д.держ.упр., професор, Національний університет «Чернігівська політехніка»

ДМИТРЕНКО О.Б.

аспірант, Національний університет «Чернігівська політехніка»

Кризові явища сьогодення в публічній системі України та нові виклики для нашої держави, що пов'язані з військовими діями, призвели до змін в усіх сферах та сплеску громадянської активності і появи нових форм взаємодії в системі публічного управління. Зазначене актуалізує питання впливу громадянського сектора на розвиток системи публічного управління. Зауважимо, що процес інституціоналізації громадянського суспільства відбувається у тісному взаємозв'язку з державними інститутами, які також структурно і функціонально змінюються [1]. Сучасні перетворення додатково запускають специфічні механізми змін у публічно-управлінській системі і формують нові напрями співпраці. Складні процеси взаємодії державних і недержавних інститутів, що характеризуються певним рівнем фрагментарності утворюють мережеві практики співпраці і формують сучасну систему публічного управління України. Нова модель такого управління хоча й покликана рухатися по траєкторії «знизу – вгору» (від інститутів громадянського суспільства) все ж таки у процесі проходження певних етапів змін має суттєві особливості і труднощі. Унікальність саме українського варіанту полягає в тому, що громадянське суспільство швидше адаптується до змін ніж держава, яка не «встигає» інституціонально під них підлаштуватися. Зазначене додатково гальмує розвиток публічно-управлінської моделі, що спрямована на участь громадського сектору в різних сферах життєдіяльності суспільства.

Роль громадянського суспільства у мережевих конструкціях публічного партнерства залежить від рівня інституціоналізації громадянського суспільства і від поведінкової стратегії держави по відношенню до нього. Нині ж українське

суспільство перебуває на такому етапі розвитку, що має безліч викликів (військові дії, економічні складнощі, політична обстановка, міграція тощо) і трансформація моделі публічного управління має їх враховувати. Водночас адекватна відповідь на ці виклики можлива лише у випадку ефективного зворотного зв'язку між органами публічної влади та інститутами громадянського суспільства. Вже давно доведено, що такий зв'язок не може бути встановлений без впровадження дієвого механізму інформаційної відкритості. Тому знову гостро стоїть питання про участь громадськості стосовно прийняття управлінських рішень, що враховує сучасні реалії та не перешкоджає філософії рівноправності влади і суспільства.

Визначення участі громадськості у процесах прийняття публічно-управлінських рішень у різних сферах життєдіяльності є важливим чинником для забезпечення ефективності діяльності органів публічної влади України. Роль та значення інститутів громадянського суспільства в системі публічного управління досліджує значна кількість науковців: В. Ботнев, Г. Зинченко, О. Євтушенко, Р. Мельник, А. Неділько, Н. Обушна, Б. Чернявська та інші. Однак, сучасні реалії вимагають розробки додаткових механізмів взаємодії в системі публічного управління, що забезпечать досягнення стратегічних цілей нашої держави в різних сферах, дозволять отримати підтримку та сприятимуть узгодженості і взаємодопомозі між зацікавленими громадськими організаціями, враховуючи важливість ролі інститутів громадянського суспільства в публічному управлінні [2].

Розбудова громадянського суспільства має відбуватися разом з розвитком інститутів публічної влади. Однак виклики сьогодення не дозволяють забезпечити ефективність даного процесу. Не варто забувати про те, що в системі відносин "державна – громадянське суспільство" саме інститути громадянського суспільства є ланкою, що об'єднує державу і громадянське суспільство. Тому серед актуальних завдань, що стоять на сьогодні перед країною і суспільством, вагомим є розвиток і підтримка таких суспільних інститутів. Важливість забезпечення прав і свобод кожного громадянина,

підтримка умов для затвердження демократії є особливо складними завданнями для країни, що потерпає від збройної агресії. Громадянське суспільство є механізмом забезпечення нормальних і гідних умов життя громадян, гарантом демократії тому необхідно не зупинятися на пошуку шляхів його підтримки.

Проаналізувавши світовий досвід зазначимо, що найбільш ефективною є публічна система, в якій гармонійно та вдало реалізуються інструменти залучення інститутів громадянського суспільства до публічно-управлінського процесу. Перспективи успішності такого залучення пов'язані зі здатністю влади до налагодження дієвої співпраці з громадськістю через інститути громадянського суспільства.

Тож, перспективним напрямом утвердження подальших перетворень має стати обов'язкове впровадження в публічно-управлінську практику сучасних принципів менеджменту, а також максимальне залучення громадськості через суспільні інститути до прийняття управлінських рішень. При цьому науковці важливою складовою визнають можливість громадян брати участь у процесі вироблення та реалізації загальної політики держави. Водночас бойові дії та військовий стан в державі не сприяють фокусуванню уваги органів публічної влади на процесі демократизації суспільства. Зазначене породжує нові виклики для системи публічного управління, що потребують негайної розробки шляхів попередження кризових ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Чальцева О.М. Роль громадянського суспільства у проектуванні публічної політики в Україні. Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса, Сер.: Політичні науки. 2020. №5 С.102-107.

2. Мальчиков Ф. В., Толстанов О. К. Роль інститутів громадянського суспільства в публічному адмініструванні. Інвестиції: практика та досвід. Серія: Державне управління. 2021. №5. С. 93-99

ПРИНЦИПИ ТА ПРАВИЛА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ЄС: ОРІЄНТИР ДЛЯ КРАЇН-КАНДИДАТІВ НА ВСТУП

ОЛІЙЧЕНКО І.М.

д.держ.упр., професор, Національний університет «Чернігівська політехніка»

МОЛОЧКО Т.В.

аспірант, Національний університет «Чернігівська політехніка»

Розпад держав, що входили у соціалістичний табір відбувся протягом двох років (1989-1991). Організація Варшавського договору припинила своє існування 1 липня 1991 р., а 26 грудня 1991 р. місце СРСР заступили 15 незалежних держав. Значна кількість новоутворених країн та тих, хто скинув ярмо комуністичного диктату прагнули до швидкої інтеграції з країнами демократії та входження у склад Європейського Союзу.

Враховуючи ці побажання за спільної ініціативи Організації економічного співробітництва і розвитку та ЄС у 1992 р. було утворено спеціальну програму «Підтримки вдосконалення врядування та менеджменту в країнах Центральної та Східної Європи» (Support for Improvement in Governance and Management in Central and Eastern European Countries – SIGMA). З самого початку вона була спрямована на підтримку проведення радикальних адміністративних реформ у 13 країнах Центральної та Східної Європи (Албанія, Боснія і Герцеговина, Болгарія, Чехія, Естонія, колишня Югославська Республіка Македонія, Угорщина, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина та Словенія). Її фінансування здійснювала програма ЄС «ФАРЕ» (European Union Phare Programme), один з трьох фінансових інструментів підтримки країн ЦСЄ [1].

SIGMA на початку своєї діяльності зосередила увагу на п'яти технічних сферах: стратегії розвитку публічного управління; формування політики, координація та регулювання; бюджетування та розподіл ресурсів; управління державними службами; аудит та фінансовий контроль [2, с. 2].

Особлива увага для країн ЦСЄ була зосереджена на дотриманні як основоположних принципів і правил, що застосовуються у публічному управлінні, насамперед у адміністративному праві країн ЄС. До них, зокрема, відносяться.

1. Надійність та передбачуваність. Усе, що пов'язане з публічним управлінням повинно підпорядковуватися верховенству права. Це своєрідний механізм управління через закон. Відтак, очільники та персонал органів публічної влади мають виконувати свої обов'язки відповідно до закону. Крім цього публічне управління має здійснюватися у межах законних повноважень та компетенцій відповідних посадових осіб. Іншим важливим елементом цього принципу є пропорційність, тобто управлінська дія має відповідати кінцевій меті, що передбачає професійну добросовісність державних службовців.

2. Відкритість та прозорість. Цей принцип вказує на доступність зовнішнього контролю, слугує захисту інтересів громадян і знижує можливість зловживань та корупції

3. Відповідальність та підзвітність. Ця вимога свідчить, що будь-який орган публічної влади має звітувати перед іншим. Таким чином досягається баланс та рівновага усіх гілок влади на усіх рівнях через запровадження необхідних процедур.

4. Ефективність і результативність. Це правило вказує на необхідність досягнення максимального результату при мінімальних витратах ресурсів [3, с. 9 -14].

На перший погляд прості і зрозумілі вимоги Європейського Співтовариства не були повною мірою реалізовані у декількох країнах. З 13 країн, з якими почала співпрацювати SIGMA, на даний час 3 не змогли досягти членства в ЄС (Албанія, Боснія і Герцеговина, Республіка Північна Македонія). Проте, навіть тим країнам, яким нарешті вдалося стати членами ЄС, прийшлося подолати доволі непростий шлях, у тому числі у кардинального реформування сфери публічного управління.

У якості прикладу можна навести Естонію, яка демонструє вражаючі темпи економічного і суспільного розвитку. За рівнем ВВП на душу населення у 2022 р. вона посіла 39 місце у світі з показником у 29 344 дол. США [4]. Країна сьогодні вважається однією з найменш корумпованих у світі (14 місце серед 180 країн світу) [5]. Офіційно Таллінн подав заявку на членство в ЄС у листопаді 1995 р. До цього моменту була прийнята нова Конституція, інші демократичні законодавчі акти, створена вільна ринкова економіка та ефективна інституційна база.

Проте створення ефективних робочих груп в уряді та відповідних міністерствах і відомствах розтягнулося на два роки, до 1998 р. включно. Експерти відмічали фрагментарність реформ, коли окремі напрями реформування залежали від багатьох інститутів, робота яких не була скоординована. Так, питання розробки детальної системи оплати праці було покладено на Міністерство фінансів, тоді як інші аспекти розвитку людських ресурсів – на Державну канцелярію. І таких прикладів було багато [6, с. 171-175]. Це засвідчує, що навіть у країни з гарними стартовими умовами, невеличким апаратом публічного управління можуть виникнути певні проблеми.

Сьогодні робочі контакти і співпраця SIGMA налагоджені з 18 країнами, включаючи Україну, яка з 23 червня 2022 р. стала офіційним кандидатом на вступ до ЄС разом з іншими 7 державами. У січні 2021 р. була підписана робоча програма співпраці SIGMA, ЄС та України, де задіяні Секретаріат КМУ, Національне агентство державної служби, Міністерство юстиції, Міністерство фінансів, Міністерство економіки, Державна аудиторська служба.

Необхідно також зазначити, що у травні 2016 р. була прийнята постанова КМУ «Про Координаційну раду з питань реформування державного управління» [7], до складу якої увійшли Міністр Кабінету Міністрів України (голова) та представники зацікавлених міністерств та відомств переважно на посадах перших заступників. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. була прийнята «Стратегія реформування державного

управління України на 2022-2025 роки» [8]. Попри декларативний характер багатьох положень в ній зазначалося, що доступність послуг та якість обслуговування в різних територіальних громадах відрізняється. Залишаються перешкоди до інтеграції окремих популярних послуг до центрів надання адміністративних послуг у зв'язку з надмірною централізацією повноважень щодо їх надання. Не в повному обсязі забезпечено обмін інформацією між публічними електронними реєстрами, проведення конкурсів на посади державної служби потребує подальшого удосконалення, механізм нарахування заробітної плати державних службовців залишається непрозорим та багато інших питань.

Конкретизація значної кількості положень стратегії відбулася наприкінці грудня 2023 р. Розпорядженням КМУ «Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831» [9].

Значним каталізатором інтеграційним прагнень нашої країни стало проведення у Києві 3 лютого 2023 р. саміту Україна-ЄС. Лідери Євросоюзу запевнили в незворотності процесу євроінтеграції України, яка зрештою має стати членом ЄС. Але для цього необхідно виконати сім вимог ЄС, що є принциповою умовою для початку перемовин про вступ України до об'єднання.

Як відомо, з 2014 р. Європейська комісія визначила масштаби реформи державного управління як такі, що охоплюють шість основних сфер: стратегічні рамки реформи державного управління; розробка та координація політики; державна служба та управління людськими ресурсами; звітність; надання послуг; управління державними фінансами. Самк на виконанні цих зобов'язань у сфері публічного управління буде зосереджена увага очільників ЄС та його країн-членів.

Список використаних джерел:

1. Niemann A. The Emergence and Development of the PHARE Programme. Cambridge University Press: 22 September 2009. URL.: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/explaining-decisions-in-the-european->

union/emergence-and-development-of-the-phare-programme/5ECABBE1FDAE4F3E4E9860290D2FEDC1

2. Public Service Training in OECD Countries. OECDiLibrary. SIGMA Paper: No.16. 01 Jan 1997. 23 pp. URL.: <https://doi.org/10.1787/5kml619ljzsn-en>

3. European Principles for Public Administration. OECDiLibrary. SIGMA Papers No. 27. 22 Nov 1999. 29 pp. URL.: <https://dx.doi.org/10.1787/5kml60zwd7h-en>

4. World GDP per Capita Ranking 2022 / Data and Charts. URL.: <https://knoema.com/sijweyg/world-gdp-per-capita-ranking-2022-data-and-charts>

5. Corruption Perceptions Index 2022. Transparency International. URL.: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/nor>

6. Nunberg B. Ready for Europe. Public Administration Reform and European Union Accession in Central and Eastern Europe. World Bank Technical Paper No. 466. Washington D.C.: World Bank, 2000. 367 pp.

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Координаційну раду з питань реформування державного управління» від 18 травня 2016 р. № 335. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/335-2016-%D0%BF#Text>

8. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки» від 21 липня 2021 р. № 831-р URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text>

9. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831» від 23 грудня 2022 р. № 1199-р URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1199-2022-%D1%80#n2>

ДО ПИТАНЬ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНОЮ СФЕРОЮ В УМОВАХ РИЗИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ

ПОНОМАРЕНКО О.С.

аспірант, Національний університет «Чернігівська політехніка»

Публічне управління в умовах воєнного стану має свої характерні особливості та механізми розвитку. Вони потребують окремих наукових досліджень задля вироблення дієвих пропозицій щодо пріоритетів і напрямів підвищення ефективності управління державою під час протистояння зовнішній агресії. Для цього необхідно оцінити ті інституційні трансформації, які сьогодні відбуваються в Україні, а також окреслити коло першочергових змін, яких потребує система прийняття управлінських рішень та механізм розробки стратегічних планів на загальнодержавному та регіональному рівнях.

По-перше, необхідно відзначити фактичну незавершеність адміністративно-територіальної реформи, що загрожує наростанням в Україні інституційних диспропорцій у взаємовідносинах між органами державної влади та органами місцевого самоврядування різних рівнів. Особливо небезпечним у цьому сенсі є так званий «Малехівський прецедент», коли в судовому порядку було фактично скасовано приєднання Малехівської громади до Львівської ОТГ, проте жодного інституційного механізму реалізації рішення суду не існує. Щобільше, сьогодні на різних щаблях владної ієрархії почали тиражуватися думки про доцільність згортання децентралізації та посилення владної вертикалі, причому не лише на період дії воєнного стану, але і в довгостроковій перспективі.

По-друге, розподіл управлінських функцій між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства щодо здійснення ними повноважень у сфері публічного управління в нашій країні значною мірою недоврегульований. Причому це стосується не лише організації суспільного життя, але й економічних компетенцій, а також роботи з формування мобілізаційного резерву та діяльності у безпековій царині.

По-третє, в Україні система військового обліку, включаючи формування мобілізаційного резерву, фактично не переглядалася з радянських часів. Як наслідок, ані органи державної влади, ані органи місцевого самоврядування, не кажучи вже про інститути громадянського суспільства, не залучені до цього процесу належним чином. Навіть функціонування інституту територіальної оборони, формування якого розпочалося буквально напередодні повномасштабного вторгнення російських військ до України, не внормоване належним чином, що зумовило прийняття нових нормативно-правових актів з цього приводу вже під час дії воєнного стану.

В умовах воєнного стану зростає важливість оптимізації процесів управління державою та її регіонами. Це ставить нові виклики перед системою публічного управління в Україні. Передусім необхідно налагодити ефективну взаємодію між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства задля подолання наявних інституційних проблем, які гальмують адаптацію країни до умов воєнного стану, а також обмежують перспективи її економічного розвитку на повоєнному етапі. До таких проблем, зокрема, належать інституційні прогалини в нормативно-правовому забезпеченні адміністративно-територіальної реформи, а також опортуністична поведінка значної частини населення. Важливого значення в нинішніх умовах також набуває формування в Україні нової системи стратегічного управління розвитком держави та її регіонів і громад з урахуванням актуальних потреб воєнного часу. Основними механізмами розвитку публічного управління, орієнтованими на підвищення його ефективності шляхом впровадження нової моделі стратегування та ефективних інструментів стратегічного планування є фінансовий, соціальний і ринковий. Подальші дослідження у цьому напрямі можуть стосуватися дослідження механізмів підвищення ефективності публічного управління на регіональному рівні з урахуванням особливостей просторового розташування різних регіонів України, якості їх ресурсного забезпечення, а також демографічної ситуації в кожному із них і специфіки їх економічного розвитку.

УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ ОСВІТНЬО- НАУКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

МОСКАЛЕЦЬ І.М.,

доцент Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права ЗВО «МНТУ»

Україна має вагомі об'єктивні передумови формування інноваційної стратегії довгострокового соціально-економічного та культурного розвитку. Однак ефективна реалізація такої стратегії неможлива без належного управління у сфері інтелектуальної власності. Зазначене цілком стосується управління інтелектуальної власності у сфері освітньо-наукової організації. Проблеми управління у сфері інтелектуальної власності освітньо-наукової організації ще не знайшли належного висвітлення в науковій літературі. Предметом наукового пошуку були переважно питання адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності, що потребує детального аналізу цього інституту з позицій публічно-правового регулювання.

Забезпечення реалізації системи управління у сфері інтелектуальної власності освітньо-наукової організації включає в себе законодавство, як сукупність правових положень, на підставі яких будь-яка особа набуває, реалізує та захищає свої права, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної, творчої діяльності (нормативна база), державні та судові органи, наділені відповідними повноваженнями в сфері захисту права інтелектуальної власності, наукові та освітні установи, громадські організації та інші структури, що беруть активну участь в реалізації державної політики у цій сфері та вирішенні широкого кола завдань з надання правової охорони, управління, реалізації та захисту прав інтелектуальної власності (інституційна база), елементи і відносини, які забезпечують та підтримують на відповідному рівні функціонування системи (інфраструктура), а також користувачів цієї системи [1].

Одночасно зі створенням і удосконаленням нормативної бази щодо забезпечення реалізації системи управління у сфері інтелектуальної власності

освітньо-наукової організації, відбувається формування та розвиток інституційної бази, необхідна для забезпечення набуття, здійснення та захисту прав інтелектуальної власності у зазначеній сфері.

На сьогодні система суб'єктів забезпечення реалізації системи управління у сфері інтелектуальної власності освітньо-наукової організації включає державні органи, установи та структури, що наділені прямими і непрямими функціями та відповідальністю в сфері інтелектуальної власності, та судові органи. На підставі аналізу нормативно-правових актів, слід здійснити класифікацію суб'єктів управління забезпечення реалізації системи управління у сфері інтелектуальної власності освітньо-наукової організації за рівнем компетенції у сфері, що досліджується. В цілому слід виокремити суб'єкти загальної, галузевої та спеціальної компетенції [2].

Одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя.

Головною ціллю державної політики в інтелектуальній сфері на середньострокову перспективу є сприяння формуванню та запровадженню сучасної моделі інтеграції інтелектуального потенціалу нації у внутрішній і світовий ринки, враховуючи як національну специфіку процесів перетворення інтелектуального надбання в конкурентоспроможну продукцію, так і відповідний світовий досвід. Забезпечення сталого розвитку освіти України потребує повноцінного використання наукового-технічного потенціалу, спрямування його на забезпечення реальних потреб розвитку освіти на базі інноваційної моделі. При цьому інтелектуальна власність у сфері освіти має стати фундаментальним і міцним інструментом створення сприятливого

середовища для творчої активності та вільної конкуренції як базових засад економічного, соціального й культурного розвитку нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Мельник О. М. Проблеми охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності в Україні: моногр. / О. М. Мельник. Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2002. 362 с.
2. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року URL: <http://sips.gov.ua/ua/project-ip-strategy28082014>.

КОМУНІКАЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

ПОНОМАРЕНКО С.І.,

к.е.н., доцент, Національний університет «Чернігівська політехніка»

МИХАЙЛОВСЬКИЙ І.М.

аспірант, Національний університет «Чернігівська політехніка»

В умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства в Україні особливого значення набуває питання побудови ефективної системи комунікації між владою та суспільством, залучення населення та громадянських структур до участі в процесі розробки, прийняття та здійснення політичних рішень. Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в діяльності органів влади в контексті взаємодії з інститутами громадянського суспільства відіграє важливу роль в сучасних українських реаліях [1].

Особливу роль в комунікації системи публічного управління відіграє комунікативний процес. Комунікативний процес – це обмін інформацією між двома або більшою кількістю суб'єктів під час якого реалізуються такі функції комунікації [2]: управлінська; інформативна; емотивна; фактична.

Комунікативна діяльність в публічному управлінні полягає у здійсненні інформаційних обмінів, спрямованих на виконання функцій публічного управління та забезпечуються комунікативною підсистемою публічного управління. Комунікативна підсистема публічного управління охоплює суб'єкти управління між собою та з іншими суспільними інститутами. Виділяють чотири складові комунікативної підсистеми публічного управління:

- *Соціальна* – включає в себе окремих осіб та соціальні групи, які приймають участь у комунікативній діяльності, є джерелами та одержувачами контенту.

- *Технологічна* – методи та способи створення, трансляції, отримання, розуміння, зберігання повідомлень.

- *Технічна* – засоби та системи створення, трансляції, отримання, декодування, зберігання повідомлень.

- *Семіотична* – окремі знаки та знакові системи, носії та форми контенту.

Комунікативна діяльність в публічному управлінні відбувається в межах комунікативного простору де за участі суб'єктів, що належать до системи публічного управління та її середовища, з використанням інформаційних ресурсів та інформаційної інфраструктури, відбуваються процеси здійснення функцій публічного управління. Функціонування системи публічного управління обумовлені суб'єкт-об'єктними відносинами і пов'язані з творенням, поширенням та споживанням інформації в системі публічного управління [2].

Комунікація існує на всіх рівнях публічного управління. Комунікаційний процес публічного управління включає такі елементи:

- *Установи публічного управління* – центральні та місцеві органи влади знаходяться в постійній комунікації з громадянами та громадянським суспільством.

- *Громадяни* – можуть знаходитись в комунікації через своїх представників в громадських організаціях, а також депутатів місцевих та центральних органів влади.

- *Канали комунікацій* – визначають форму спілкування, вибір каналу повинен бути доступним та зручним для всіх учасників спілкування, та донести до громадськості в доступній формі необхідне повідомлення.

- *Інформаційні бар'єри* – можуть впливати на передачу інформації в повідомленні, негативно впливати на ефективність та якість спілкування в комунікації.

- *Зворотній зв'язок* – це інформація яку одержує відправник у відповідь на відправлене повідомлення, може бути використана для корегування наступних повідомлень, відіграє важливу роль в комунікації органів публічного управління[3].

В публічному управлінні, під час підготовки, прийняття, реалізації та оцінювання управлінських рішень, інформація повинна відповідати таким вимогам:

- *Точність* – інформація повинна мати точні данні, адекватно відображати становище, зміст повідомлення та не припускати різних тлумачень.

- *Повнота* – кількість інформації в повідомленні повинна бути достатньою для адекватної оцінки становища.

- *Доступність* – безперешкодне отримання інформації, вигляд якої не потребує додаткової обробки та не ускладнює її сприйняття.

- *Корисність* – інформація повинна за змістом відповідати потребам суб'єкта управління та не повинна містити в собі непотрібні данні.

- *Своєчасність* – знаходження інформації в чітко встановлений термін, або ж не пізніше терміну, достатньому для підготовки, прийняття та реалізації необхідних управлінських рішень [2].

Отже, комунікація в системі публічного управління це процес постійного інформаційного обміну. Органи публічного управління, що керують

комунікацією активно впливають на її компоненти. Для забезпечення успішної комунікації в умовах кризи необхідна розробка нових моделей комунікаційних повідомлень та моделей блокування непотрібної, а іноді шкідливої інформації. Саме розповсюдження шкідливої інформації може бути загрозовою під час кризи, в зв'язку з чим потрібно запроваджувати дієві механізми цензури, що враховують небезпеку інформаційної війни. Комунікації в умовах кризи мають бути спрямовані на відновлення управління за нових реалій та на блокування дезорганізуючих комунікацій. Комунікації в умовах кризи мають бути централізовані до розв'язання кризової ситуації. Активний аналіз управлінських рішень через усі доступні формальні та не формальні комунікаційні канали, безперервний зворотній зв'язок здатен сприяти скорішому розв'язанню кризової ситуації.

Список використаних джерел

1. Бакуменко В., Попов С. Парадигма інноваційного розвитку суспільства: сучасні концепції реформування публічного управління. *Ефективність державного управління*. 2015. 43. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_43/fail/4.pdf
2. Кізіма С.С. Сутність комунікації в системі публічного управління. URL: <https://naurok.com.ua/sutnist-komunikaci-v-sistemi-publichnogo-upravlinnya-224407.html>
3. Майстренко К.М. (2022). Комунікації у діяльності органів публічної влади. *Публічне урядування*. 1(29), 93-98. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-1\(29\)-13](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-1(29)-13)

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

ДУБОВИК Д.В.

аспірант Міжнародного науково-технічного
університету імені академіка Юрія Бугая

Ефективна державна політика щодо розвитку інформаційної сфери є основою для забезпечення безпеки національної економіки в сучасному інформаційному суспільстві. Як результат реалізації існуючих методів забезпечення розвитку інформаційної сфери в Україні, значна частина показників його безпеки знаходиться за межами оптимального рівня. У свою чергу, використовуючи ефективні методи та інструменти державної політики розвитку інформаційної сфери, такі тенденції можуть діяти як активний стимул до інноваційного розвитку та збільшення реалізації інформаційної продукції, забезпечувати диверсифікацію фінансових ресурсів з метою капіталізації інформаційної діяльності, базисом для активізації вітчизняного інформаційного потенціалу і конкурентної переваги на світовому ринку.

Центральну роль у здійсненні забезпечення розвитку галузей та сфер, що складають інформаційну сферу на регіональному рівні (областей та районів), відіграють відповідно обласні та районні державні адміністрації. Як випливає із ст. 119 Конституції України, місцеві державні адміністрації на відповідній території забезпечують виконання Конституції та законів України, актів Президента України, КМУ, інших органів виконавчої влади; законність і правопорядок; додержання прав і свобод громадян; виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, що, серед іншого, стосуються сфери інформаційних та інформаційно-інфраструктурних відносин [1].

Проведені методологічні дослідження інституційного забезпечення реалізації державної політики розвитку інформаційної сфери стали основою для систематизації етапів аналізу, прогнозування, вибору дієвих заходів, а також їх

соціально-економічних засобів реалізації та інтерпретації в комплексній системі для удосконалення державної політики розвитку інформаційної сфери в контексті забезпечення безпеки національної економіки. Завдання державної політики у контексті запропонованої структурно-функціональної моделі до формування інституційних імперативів забезпечення розвитку інформаційної сфери полягає у забезпеченні функціонування інституціональної системи ринкових відносин, а також формування національно-ідентичного укладу інформаційної сфери.

Для активізації інституційних регулюючих заходів забезпечення розвитку інформаційної сфери економіки та підвищення ефективності її інноваційної діяльності пропонується алгоритм реалізації державної політики забезпечення розвитку інформаційної сфери економіки на основі активізації інноваційних процесів в сфері. Такий алгоритм включає дві взаємопов'язані складові: перша представляє собою керуючу систему, яка забезпечує реалізацію функції щодо формування сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату в інформаційній сфері економіки; друга – контролююча складова, яка забезпечує узгодження інноваційно-інвестиційних процесів в інформаційній сфері орієнтованих на підтримку її конкурентних переваг та орієнтацію стратегічних цілей і результатів на дотримання завдань державної інформаційної політики. Розроблений алгоритм реалізації державної політики забезпечення розвитку інформаційної сфери економіки шляхом підтримки його інноваційно-інвестиційних процесів враховує інтереси не лише безпосередніх учасників (інвесторів, замовників, виконавців), а й з позиції органів державної влади, що особливо важливо для забезпечення ефективності державної підтримки інформаційної сфери на засадах інноваційного розвитку [2-3].

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що пріоритетними напрямками державної політики забезпечення інформаційної сфери економіки на умовах її інноваційного розвитку мають стати: технологічна модернізація та перехід до інноваційних організаційно-інституційних форм функціонування інформаційної сфери; нейтралізація

негативного впливу на безпеку національної економіки інформаційної сфери; попередження та нейтралізація або мінімізація інформаційних ризиків, які пов'язаних з природними та іншими явищами; удосконалення управлінської інфраструктури.

Список використаних джерел:

1. Голубев В. О. Інформаційна безпека: проблеми боротьби зі злочинами у сфері використання комп'ютерних технологій / В. О. Голубев, В. Д. Гавловський, В. С. Цимбалюк ; за заг. ред. Р. А. Калюжного. Запоріжжя: Просвіта, 2001. 252 с.

2. Маруніч А. В. Захист інформації як основна складова економічної безпеки підприємства. Управління розвитком. 2014. № 14. С. 130-132.

3. Гордієнко С. Б., Микитенко О.С., Данильчук В.Г. Методи та рекомендації забезпечення інформаційної безпеки консалтингової компанії. Вісник ДУІКТ. 2013. № 1. С. 104-107.

РЕФОРМА ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

ШЕБУРЕНКОВ О. О.

здобувач наукового ступеня доктора філософії,

Національний університет «Чернігівська політехніка»

Модель поширення інформації змінювалася протягом всієї історії людства. Важливі новини що впливали на життя людей починали свій шлях від глашатаїв, що викрикували важливі їх на ринках і площах, привертаючи увагу завдяки силі свого голосу. Далі новини жили своїм життям циркулюючи від носія до носія. Така модель була зумовлена низьким технологічним рівнем розвитку середньовічного суспільства, низьким рівнем грамотності і високою концентрацією влади.

Зміни у суспільно-політичному житті й розвиток технологій призводили до зміни комунікаційної моделі. З початку індустріального етапу людство пройшло декілька етапів результатом яких стало виникненням радіо, телебачення та Інтернет. Дві перші технології дали нам так звані традиційні засоби масової інформації, які свого часу, замінили також традиційні друковані ЗМІ. Проте, саме друковані ЗМІ, що набули масового поширення після виникнення друкарського верстата в епоху ренесансу і прийшли на заміну повільній, рукописній моделі передачі інформації, почали руйнувати модель державної монополії на контроль за поширенням інформації яка на той час перебувала в руках держави й церкви. Радіо, телебачення, а згодом і Інтернет здавалось би завершили цей багатовіковий процес, проте, поява нових, соціальних медіа, принесла в інформаційне поле нові зміни. Не дивлячись на кардинальні зміни у моделях поширення масової інформації, до якої привела їх поява в останнє десятиліття, контроль над поширенням інформації був і залишається однією з пріоритетних задач держави. Особливої актуальності це питання набуває під час кризових періодів та воєн, але виконувати його дедалі складніше. Навіть авторитарні режими, у яких ще й досі зберіглась модель монополії на інформацію, що забезпечується завдяки власності на канали передачі, вимушені визнати, що така система стає дедалі менш життєздатною і спроможною виконувати покладені на неї задачі. Поява соціальних медіа призвела до кардинальних перерозподілів інформаційних потоків і змушує вдаватись до дедалі більш радикальних заходів для їх контролю. Сьогодні, як і в середні віки, держави вимушені складати Index Librorum Prohibitorum з єдиною різницею в тому, що до нових списків потрапляють вже не книги, а інтернет-сайти [1] чи соціальні мережі [2, 3].

Зі складністю контролю за поширенням інформації зіштовхнулись не лише авторитарні режими, але й демократичні країни, проте, якщо перші, намагаються уникнути поширення інформації альтернативної до офіційної [1], то останні вимушені боротись зі зростаючою останнім часом дезінформацією [4].

Складність досягнення такої мети як контроль над поширенням інформації, у сучасних реаліях полягає в тому, що модель традиційних ЗМІ була зруйнована появою соціальних медіа які виникли, не як це було раніше, на базі інноваційної комунікаційної моделі, яка б лежала в їх основі, а навпаки, завдяки відновленню механізму природної комунікації, а саме передачі інформації від людини до людини за принципом базарної площі та подальшого її поширення за принципом пліток. Не дивлячись на це, соціальні мережі являють собою складний з точки зору структури й функціонування комунікаційний мікс, що може досліджуватись і через класичну модель комунікації Лассвела [10] і через інші моделі, оскільки процес комунікації у них ускладнений рядом таких факторів як шум, наявність миттєвого зворотного зв'язку й інших складових. Поширюючи інформацію в соціальних медіа, користувач, на відміну від телебачення, звертається з повідомленням до обмеженої кількості користувачів запускаючи в умовний ефір інформацію, що далі буде поширюватись природним для соціуму шляхом від користувача до користувача від мікрогрупи до мікрогрупи. Інформація в такій моделі комунікації на відміну від інформації у друкованому ЗМІ не залишається статичною, такою як була у першоджерелі, вона пластична і весь час видозмінюється під час передачі. Більше того, на відміну від друкованого ЗМІ, першоджерело інформації може бути з легкістю видалено і поширюватись іншим. Попри те, що всі ретранслятори цитують одне й те саме джерело, можливість пропустити інформацію крізь призму власного світобачення або громадянську позицію шляхом додавання додаткової інформації – власної думки, створює сотні й навіть тисячі альтернативних повідомлень. Попри здавалось би схожість з такою моделлю масової комунікації, як телебачення, коли інформацію може отримати лише той, хто опиниться у телевізора в конкретний час і на конкретному телеканалі, ключова відмінність полягає в тому, що соціальні медіа, завдяки внутрішнім алгоритмам, big data й інструментам просування не дають можливості перемкнутись на інший канал. При застосуванні такої форми подання інформації як скролінг, до користувача надходить контент за принципом пасивного споживання як це

робить реклама на телебаченні перетворюючи користувача у пасивного підслуховувача пліток. Все це робить регулювання соціальних медіа складною, але пріоритетною задачею.

Спираючись на поточну ситуацію та масштаб використання нових медіа, розуміючи важливість контролю та регулювання медіасфери, в Україні було прийнято Закон України «Про Медіа» [5]. Але, замість поліпшення ситуації, закон зацементував позицію в якій держава залишається неповоротким споглядачем а не активним учасником процесу. Згідно з законом, держава майже відмовилась від контролю за поширенням інформації через найбільш популярні канали комунікації й на сьогодні не має механізму швидкої нейтралізації інформаційного впливу, як на своїх громадян, так і на саму державу [6].

Закон не передбачає локальної реєстрації нових медіа, соцмереж, які в законі називають провайдерами платформ спільного доступу до інформації й відео. Відмова від локальної реєстрації разом із виведенням з під дії закону фізичних осіб, лідерів громадської думки, виводить ключові інформаційні потоки з під контролю держави і зменшує механізми швидкого реагування на інформаційні загрози. Таке рішення може завдати значної довготривалої шкоди, що і надалі буде проявлятися у вигляді організованої дії третіх сторін [7].

Відсутність вимоги реєстрації провайдерів платформ спільного доступу до інформації й відео під час обговорення закону була обґрунтована думкою експертної спільноти і виходила з точки зору, що соціальні медіа «...не мають редакційного контролю стосовно інформації, яка поширюється на цих платформах, а тому і не можуть нести відповідальності за контент» [8]. Проте таке твердження є хибним, оскільки всі соціальні медіа мають редакційну політику яка називається правилами згідно з якими надається доступ до сервісів, а також здійснюється як автоматична, так і мануальна модерація користувацького контенту [9]. Соціальні мережі групи компаній Meta, що об'єднують такі соціальні мережі як Facebook та Instagram, мають спільні правила щодо видалення контенту, вони регулярно оновлюються, зокрема й

через рекомендації наглядової ради [10]. Правила цих, та інших [11] соцмереж, обмежують висловлення певних точок зору, зокрема з приводу вакцинації, расових питань, питань пов'язаних гендерною рівністю, публікацій чутливого контенту, тощо. Соціальні мережі і технологічні гіганти на власний розсуд підмінюючи державні політики [12] та власний розсуд формують порядок денний для громадян цілих країн, виводять з під обговорення певні суспільно важливі теми [13] чи навіть ігнорують міжнародні норми права [14. 15].

Особливої актуальності тема контролю за інформацією набула з початком війни. Для подолання наслідків інформаційних впливів в Україні було створено ряд державних установ, Центр протидії дезінформації при РНБО України, платформа Креативні сили України, запрацювали приватні ініціативи. З метою контролю за поширенням дезінформації була частково обмежена діяльність деяких ЗМІ [16]. В цілому Україна не вдавалась до радикального обмеження прав і свобод, що передбачено як Конституцією так і Міжнародним пактом про громадянські і політичні права [17] який у випадку надзвичайного становища в державі, при якому життя нації перебуває під загрозою дозволяє це робити.

Не дивлячись на усі вжиті заходи слід розуміти, що вони не відповідають вимогам часу і ще до вступу в дію деяких з них вимагають перегляду й актуалізації, особливо в частині законодавчого регулювання соціальних медіа. Для досягнення ефекту від прийнятого закону «Про медіа» перш за все необхідно провести ретельну гармонізацію цього закону з іншими актами, що регулюють функціонування медіа-галузі, та законодавчими актами, що стосуються відповідальності за цілеспрямоване поширення інформації спрямованої на підбурення населення до протиправних дій, псування репутації держави, та інших. Паралельно з цим, необхідно розширити список суб'єктів, що відповідають та впливають на формування та реалізацію державної політики у сфері медіа, у тому числі з питань медіаграмотності населення оскільки саме воно було і залишається основним об'єктом впливу.

Список використаних джерел:

1. The Telegraph “Russia blocks The Telegraph’s website for war coverage” <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2022/06/21/russia-blocks-telegraphs-website-war-coverage/>
2. CNN “US lawmakers introduce bill to ban TikTok” <https://edition.cnn.com/2022/12/13/tech/tiktok-ban-bill/index.html>
3. The Guardian “Russia bans Facebook and Instagram under ‘extremism’ law” <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/21/russia-bans-facebook-and-instagram-under-extremism-law>
4. European Commission “2022 Strengthened Code of Practice on Disinformation” <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2022-strengthened-code-practice-disinformation>
5. ВРУ «Закон України Про медіа» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>
6. Hromadske «Туреччина скасувала візит міністра оборони Швеції через спалення Корану в Стокгольмі» https://hromadske.ua/posts/turechchina-skasovala-vizit-ministra-oboroni-shveciyi-cherez-spalennya-koranu-v-stokgolmi?fbclid=IwAR2kz0cP_qg-El1ukDzGdpsEkFfidhMPuUeHxmWokqEhgUAp48NIZqZs140
7. Служба безпеки України <https://ssu.gov.ua/novyny/sbu-likvidovala-millionnu-botofermu-yaka-rozkhytuvala-obstanovku-v-ukraini-na-zamovlennia-odniiei-z-politsyl-video>
8. Національна Рада України з Питань Телебачення і Радіомовлення <https://www.nrada.gov.ua/maksym-dvorovyj-regulyuvannya-platform-spilnogo-dostupu-informatsiyi-video-v-zakonoprojekti-pro-media-ye-minimalnym/>
9. MS Today «Facebook заблокувала допис засновника Delfast з кавунами через расизм. Що не так із соковитими скибками» <https://mc.today/uk/facebook-zablokuvala-dopis-zasnovnika-delfast-z-kavunami->

cherez-rasizm-shho-ne-tak-iz-sokovitimi-skibkami/?fbclid=IwAR2L1TJS84z6q4n1-zebBwStHQowKgTKkZ9yjB1rgOvFSZrdx3zPWW02upw

10. Oversight Board “Oversight Board overturns Meta's original decisions in the “Gender identity and nudity” cases”
<https://www.oversightboard.com/news/1214820616135890-oversight-board-overturns-meta-s-original-decisions-in-the-gender-identity-and-nudity-cases/>

11. You Tube “Managing harmful vaccine content on YouTube”
<https://blog.youtube/news-and-events/managing-harmful-vaccine-content-youtube/>

12. Hromadske <https://hromadske.ua/posts/v-ugorshini-pochav-diyati-zakon-pro-zaboronu-gej-propagandi-sered-ditej-popri-zakliki-yevropejskogo-soyuzu-jogo-skasuvati>

13. Politico “Elon Musk’s release of Twitter documents on Hunter Biden has slowed. Here’s why” <https://www.politico.com/news/2022/12/08/twitter-files-hunter-biden-laptop-00072919>

14. УНІАН "На території РФ Крим - російський": у Google пояснили ситуацію із зображенням Криму на картах <https://www.unian.ua/world/10420362-na-teritoriji-rf-krim-rosiyskiy-u-google-poyasnili-situaciyu-iz-zobrazhennyam-krimu-na-kartah.html>

15. UN “Ukraine: UN General Assembly demands Russia reverse course on ‘attempted illegal annexation’” <https://news.un.org/en/story/2022/10/1129492>

16. Президент України <https://www.president.gov.ua/documents/3752021-39741>

17. ВРУ «Міжнародний пакт про громадянські і політичні права» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

ПНЕЖКО А.О.

аспірант Міжнародного науково-технічного
університету імені академіка Юрія Бугая

Електронне урядування передбачає використання інформаційних комп'ютерних технологій для трансформації уряду, щоб зробити його більш доступним для громадян, більш ефективним і прозорим. Відповідно до цього визначення, це не означає, що трансформація характеризується лише збільшенням кількості комп'ютерів, це також змінить взаємовідносини між урядовцями і громадянами країни. Електронне урядування (e-governance) є динамічним процесом, на основі інформаційних технологій, що дозволяє покращити взаємодію громадян, бізнес-секторів та державних установ на локальному, регіональному та глобальному рівнях, тим самим покращуючи ефективність прийняття та надання державних рішень й послуг [1-2].

Інтернет і цифрові технології мають практично необмежену здатність підтримувати сталий розвиток та прогрес суспільства. У цьому контексті державні дані становлять національне суспільне благо, яке можна використовувати для створення суспільних цінностей. Зростаючий технологічний потенціал для обробки все більших і складніших даних у режимі реального часу сприяв уряду в отриманні ключових відомостей, які дозволяють йому зробити електронні послуги більш ефективними, інклюзивними, оперативними та підзвітними, а також необхідним передбаченням розробки служби випередження та прогнозування. Потенціал і можливості навколо даних є майже необмежені, і уряди повинні співпрацювати з усіма зацікавленими сторонами, щоб забезпечити збирання та використання таким чином даних, щоб покращити діяльність уряду та принести користь загалом суспільству.

Хоча інформаційні дані мають величезний потенціал для сприяння сталого розвитку, існують певні ризики виклики, пов'язані з даними та технологіями на

основі даних, які не можна недооцінювати. Уряд повинен бути готовим вирішувати проблеми, які можуть виникнути у зв'язку з ненадійними даними, існуючі прогалини в даних, безпеки даних, особистої конфіденційності та етики, а також шахрайств з даними та злочини. За відсутності загальних принципів, політики та правил, що регулюють конфіденційність даних, етику та захист, люди все більше турбуються про витoki даних і зловживання або невинуватене використання персональних даних [3].

Існують законні побоювання щодо ризиків, пов'язаних із обробкою даних, особливо в світлі нинішнього фрагментованого нормативного забезпечення. Інформаційним технологіям властиві також ризики кібербезпеки, що повинно бути пріоритетом у цифровому уряді розвитку та адміністрування.

Розвиток електронного уряду – це не цифровізація існуючої бюрократії. Приклади цифровізації розвитку суспільства показують, що найбільш інноваційні країни та міста активно прагнуть усунути точки конфліктів між органами публічної влади та людьми, яким вони служать. Оформлення бюрократичного та галузевого проникнення інформаційних технологій за межі особистих даних щодо посилення інтеграції та координації об'єднання різних зацікавлених сторін суспільства для співпраці над розробкою й впровадженням інноваційних підходів врядування може трансформувати публічний сектор, а цифровізація сприяє, а не визначає результативність цього процесу.

За останні кілька років впровадження передових технологій в публічному секторі суттєво посилюється, сигналізуючи про незворотний перехід до цифрової трансформації. Цифровізація дозволяє переглянути те, як взаємодіяти і співпрацювати з населенням, щоб вони були забезпечені належними послугами та могли своєчасно реагувати на нагальні потреби суспільства.

Цифровізація також покращує прогностичні можливості публічного управління. Досягнення в інформаційних технологіях, аналіз складних систем та великі дані дозволили органам публічного управління зміцнити їхні передбачувані можливості, допомагаючи їм визначити потенційні виклики а також формувати майбутні сценарії розвитку. При випереджаючому уряді

проблеми вирішуються у момент їх появи. Зрештою, цифровізація дозволить органам публічного управління традиційно характеризуватись настирливою бюрократією, щоб стати практично непомітними, коли вони рухаються до надання повністю автоматизованих персоналізованих послуг, доступних будь-кому в будь-який час з будь-якого місця.

Розвиток електронного уряду може зіграти ключову роль у подоланні цифрового розриву. Оцінка 2022 року показує, що цифровий розрив зберігається і може збільшуватися без прийняття цілеспрямованих систематичних заходів країнам з низьким рівнем доходу та доходом нижче середнього, а також країнам, які перебувають у особливих ситуаціях. Як правило, країни з вищим рівнем доходу мають вищий рівень розвитку електронного уряду, проте, є багато країн, що розвиваються, які досягли високого або дуже високого рівня електронного урядування розвитком шляхом покращення надання онлайн-послуг, незважаючи на обмежені ресурси. Це припускає, що цільові інвестиції та політика підтримки розвитку електронного уряду можуть бути ефективними у подоланні цифрового розриву у таких країнах. Порядком денний сталого розвитку на період до 2030 року залишається планом уряду України для створення здоровішого та стійкішого майбутнього, оскільки суспільство рухається вперед після пандемії COVID-19 та в умовах воєнного стану. Ефективність уряду, його підзвітність і надійність впливають не тільки від сильного громадського лідерства, але також і від міцної інституційної структури, побудованої та керованої етичними принципами, верховенством права, інноваційною політикою, взаємодією із зацікавленими сторонами, операційною оптимізацією та здатністю долати нові ризики безпеки та конфіденційності. Уряду необхідно мати довгостроковий національний план цифрової трансформації, підкріплений такою структурою, щоб задовольнити потреби всіх членів суспільства – і нікого не залишити осторонь.

Список використаних джерел:

1. United Nations, General Assembly, “Road map for digital cooperation: implementation of the recommendations of the High-level Panel on Digital Cooperation”, report of the Secretary-General (A/74/81), 29 May 2020, available at <https://www.un.org/en/content/digital-cooperation-roadmap/>.
2. Матвійчук, Р.М., Кандзюба С.П. Електронні послуги. ФОП Москаленко О. М. Київ. 2017. 60 с.
3. Проект «Стратегії сталого розвитку України до 2030 року» URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6YF00A.html

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

РУДЕНКО О.М.

д.держ. упр., професор, Національний університет «Чернігівська політехніка»

МАКСАК В.І.

аспірант, Національний університет «Чернігівська політехніка»

Як відомо, сучасне українське суспільство обрало шлях, що спрямований на демократичні перетворення в державі. «Демократія – політичний лад, порядок здійснення влади, спосіб управління суспільними справами за участю та в інтересах народу; практичне втілення ідеалів свободи, справедливості, рівності можливостей, людських прав; соціальна активність, участь громадян в ухваленні та здійсненні суспільних рішень, у житті громади, розв’язанні проблем» [1]. Однак зауважимо, що демократія – це не лише формалізація визнання народу джерелом влади, а й повага до прав і потреб меншості, загальне дотримання закону й конституційного порядку, чітке визначення політичних процедур, політичної комунікації, готовність до компромісу тощо. Головною ознакою демократії є участь громадян у: 1) формуванні органів державної влади; 2) контролі за їх діяльністю; 3) вплив на прийняття спільних для всіх рішень; 4) участь у розв’язанні суспільних проблем тощо.

Демократизацію науковці визначають як «явище і процес, що характеризуються розширенням прав і свобод громадян та їх об'єднань, активізацією участі народу в політичному житті та його впливом на прийняття державою управлінських рішень, посиленням контролю з боку суспільства за діяльністю держави» [1]. Сьогодні дослідники також погоджують з тим, що проблеми демократизації українського суспільства тісно пов'язані з проблемами становлення демократичних інститутів. Наприклад, В. Козьма наголошує, що «без справжнього, а не декларативного функціонування цих інститутів не може бути мови про існування того політичного режиму який прийнято називати демократією» [2]. Спроби впровадження лише тих змін, що вигідні певним структурам спотворюють суть демократії і викликають у громадян скептицизм та зневажливе ставлення до демократичних перетворень. Важливо те, що основні політичні інститути демократії виступають фундаментом без якого не можливо побудувати демократичне суспільство. Водночас процес становлення таких інститутів в нашій країні не досяг завершення та ускладнився через військові дії.

Зауважимо про те, що у прямої демократії наявні певні недоліки: вона не може впоратися з розбіжністю між кількістю часу, необхідного для участі в управлінні, та кількістю громадян, що покликані брати участь в такому управлінні. Тож, чим більша кількість громадян є в політичній одиниці, тим менша ступінь безпосередньої участі цих громадян в прийнятті рішень, і тим більше прав повинні вони делегувати своїм представникам. Проблеми представницької демократії пов'язані з фактичним відстороненням народу від влади в період між виборами. При цьому відповідальність за прийняття важливих рішень лягає на всіх суб'єктів публічного управління [2]. Водночас представницьке управління перетворює всіх членів соціетальної спільноти на власний прошарок підтримки, але саму політичну систему формує розділення влади [3].

Саме поняття демократії належить до таких понять, які важко витлумачити однозначно. У середині ХХ ст. при визначенні сенсу слова «демократія»

виділилися основні підходи, а саме, демократія як форма правління стала визначатися виходячи з: 1) джерел влади уряду; 2) з цілей, яким уряд слугує; 3) процедур його освіти. Саме поняття «демократія» включає два аспекти: змагання і участь [3]. Сучасне демократичне суспільство має характеризуватися орієнтацією на базові цінності – «явища, процеси, норми життя, утвердження і розвиток яких мають найбільше значення для демократичного суспільства» [1]. Серед найважливіших з них виокремлюють: державність, добробут населення, національна безпека, відданість загальнолюдським цінностям, ідеалам свободи, відповідальність перед собою, своєю сім'єю та суспільством, послідовне утвердження демократичних засад розвитку суспільства, побудови правової держави, становлення громадянського суспільства [1].

Невтішні висновки, що представлені у звіті «Свобода у світі 2022». Реальні показники демонструють, що «автократія досягає успіхів у боротьбі з демократією та захочує все більше лідерів відмовлятися від демократичного шляху до забезпечення безпеки та процвітання. При цьому кількість країн, які зазнали демократичного занепаду за останній рік, переважає ті, які покращили свої показники, більш ніж у співвідношенні два до одного» [4]. У звіті також відзначається, що таке зміщення в бік автократії спричинено незмагальними виборами, які організовані диктатурами та набувають все більш фарсового характеру.

Як можемо побачити, кожна з базових цінностей демократичного суспільства сьогодні має особливе значення для українського суспільства. Водночас всі вони знаходяться під загрозою, яка першочергово пов'язана зі збройною агресією проти нашої держави. У такий складний період необхідно також розуміти, що питання активації участі громадян в політичному житті країни має важливе значення для повоєнного розвитку та процвітання України, як демократичної держави. Заходи, які спрямовані на утвердження демократичних принципів у державі обов'язково вплинуть на підвищення громадського розвитку у майбутньому. Тому варто вже сьогодні

напрацьовувати шляхи поширення демократії на всіх рівнях публічно-управлінської системи, які враховують умови сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Державна прикордонна служба в Україні. офіційний вебсайт. Абетка громадянського суспільства. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/abetka-gromadyanskogo-suspilstva/>

2. Козьма В.В. Демократизація українського суспільства та проблеми становлення демократичних інститутів. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. С. 447-451. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14046/Kozma.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

3. Крюков О.І. Демократичні інститути як чинник становлення громадянського суспільства. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7322/1/%D0%9A01%20%281%29.pdf>

4. New Report: Authoritarian Rule Challenging Democracy as Dominant Global Model. Freedom House. URL: <https://freedomhouse.org/article/new-report-authoritarian-rule-challenging-democracy-dominant-global-model>

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

РУДЕНКО О.М.

д.держ.упр., професор, Національний університет «Чернігівська політехніка»

ПОПИК А.В.

аспірант, Національний університет «Чернігівська політехніка»

Ефективність (результативність) у публічному управлінні є важливою проблемою через те, що дане поняття може дати відповідь на питання, чи вірно вибрана стратегія розвитку держави, чи правильні рішення приймаються на

найвищому законодавчому рівня та наскільки правильно вони імплементуються на найнижчому. Оскільки наша країна переживає низку значних потрясінь, значущість забезпечення ефективності публічного управління в умовах воєнних дій значно зросла, так як вона повинна не лише забезпечити розвиток держави, але і здійснити це найшвидшим та найбільш економічним шляхом [1].

Ефективність функціонування системи публічного управління знаходить вираз у практичному втіленні прийнятих рішень у різних сферах життєдіяльності суспільства. За такого підходу базисним можна вважати зв'язок «рішення-результат» (принаймні декларативно). Зазначене і виступає змістом реформи системи державного управління, яка має за мету підвищення ефективності функціонування органів влади в стратегічних орієнтирах та результативність операційної діяльності [2].

Сьогодні досі не сформовано єдиного загальноприйнятого підходу до визначення ефективності функціонування системи публічного управління. Багато дослідників наголошують на складності оцінки ефективності публічного управління через труднощі вимірювання, оскільки у процесі такого вимірювання домінують якісні (умоглядні) індикатори. Складність виміру ефективності посилюється умовами кризових ситуацій, в яких сьогодні знаходиться Україна. Найчастіше ефективність публічного управління у наукових джерелах пропонується встановлювати за критерієм співвідношення результатів управління із задекларованими цілями [3]. Крім ефективності існує поняття «результативність», що запропоновано відомим вченим у сфері менеджменту П. Друкером: «результативність – наслідок процесів і дій, які створюють потрібні та слушні речі, а ефективність є наслідковим явищем того, що ці самі речі створюються правильно» [4]. Категорійне розуміння ефективності найбільшою мірою притаманне сфері управління, передусім коли обговорюється ефективність суспільної системи чи оцінюється стан публічного управління [5]. У сучасних умовах необхідна оприлюднена інформація з наведенням достовірних відомостей стосовно того, яку віддачу дають витрати, спрямовані у сферу публічного управління і дієвість впливу на керовані

процеси. Також сам процес публічного управління пронизаний великою кількістю складних комунікаційних зв'язків, що впливають на ефективність його здійснення і на досягнення поставлених цілей. У такому випадку посилюється значення саме інформаційно-комунікаційного аспекту забезпечення ефективності функціонування системи публічного управління.

Дослідження сучасної комунікації в системі публічного управління опинилася в центрі уваги як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників у результаті глобальних змін, яких зазнає навколишній світ впродовж останніх десятиліть. Сьогодні потенційно збільшується ризикованість тих ситуацій, в яких опиняється людина і суспільство кардинально змінює механізми стереотипізації управління і вироблення на його підставі механізмів впливу на реальність. Постійне збільшення інформаційних потоків, як правило, призводить до скорочення часу на те, щоб осмислити певні відомості і виробити по відношенню до них адекватну і несуперечливу лінію поведінки. В умовах безперервної низки комунікативних актів скрутним стає вибудовування раціональної стратегії, що включає готовність до комунікації і існування певної точки зору, яка може бути аргументовано заявлена. Дуже часто виникають ситуації, коли недолік тимчасових ресурсів не дозволяє раціоналізувати комунікацію. У цьому випадку інформація перестає бути знанням, стаючи лише умовою отримання знань. Тож, на наш погляд, можна розглядати певні «комунікаційні ризики» системи публічного управління, основним засобом запобігання яких у сучасному інформаційному просторі є вироблення збалансованих правил управління і корекції комунікативних потоків.

Списоквикористаних джерел:

1. Власенко Т. А. Ефективність та результативність публічного адміністрування. Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти: Матеріали Всеукр. наук.- практ. конф. молодих вчених та студентів (м. Харків, 22 квітня 2016 р.) Х.: НТМТ, 2016. С. 1942-1947

2. Яремко І. І. Ефективність публічного управління та адміністрування: проблеми та напрями вдосконалення процесів оцінювання. Менеджмент та

підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. 2022. № 1 (7). С. 49-56

3. Криворучко О. Критерії та показники ефективності діяльності органів місцевого самоврядування. Державне управління: наукові праці. 2017. 286. Том 298. С. 95-98

4. Друкер П. Классические работы по менеджменту. М.: Альпина Паблишер, 2015. 349 с

5. Свічинський В. Оцінювання ефективності діяльності місцевих органів виконавчої влади. Актуальні проблеми державного управління. 2021. 3(84). С. 42-45

ПРОБЛЕМАТИКА ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТНОГО УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНОМУ ПУБЛІЧНОМУ ВРЯДУВАННІ

БОГУЦЬКИЙ С.В.

аспірант Національного університету «Чернігівська політехніка»

В умовах воєнного стану та повоєнної відбудови України вся система публічного врядування нашої держави знаходитиметься у кризовому становищі, що характеризується зруйнованістю інфраструктурних та житлових об'єктів, підприємств та доріг, значним дефіцитом державного та місцевих бюджетів, робочих кадрів та управлінців, сталість та професіональністю апарату органів публічного врядування тощо. У таких умовах надзвичайної актуальності набуває спроможність системи органів публічного врядування, особливо на місцевому рівні виконати надскладні завдання структурної, технічної, комунальної та соціально-культурної відбудову міст і сіл України, подолати воєнні виклики, насамперед, всеосяжний дефіцит ресурсів (людських, фінансових, матеріально-сировинних, технічних тощо). У нас не залишається виходу як заново модернізувати всю систему територіальної організації влади, вийти на рівень міжнародної конкурентоспроможності України та укріпити

майбутню перемогу закладенням фундаменту для подальшого зміцнення національної безпеки нашої держави [1].

Все це вже зараз обумовлює пошук найбільш ефективних в зазначених кризових умовах управлінських технологій та інструментарію широкомасштабного відновлення соціально-економічної, транспортної, енергетичної тощо інфраструктури об'єднаних територіальних громад, міст і сіл України. В цьому плані увагу науковців, експертів та практиків публічного врядування привертає широко застосований в розвинутих країнах Європи та світу управлінський інструмент проектного менеджменту, що вже неодноразово довів свою високу ефективність як на рівні держави та національних пріоритетних проектів, так і на муніципальному рівні, де значена частина муніципальних завдань і функцій реалізується за допомогою різноманітних місцевих проектів в рамках управлінського підходу " Project Management" [2].

Проведений комплексний аналіз наукових публікацій обраної джерельної бази та хмари тегів дискурсного простору проблематики проектного управління в публічному врядуванні сучасних держав, дозволив нам визначити місце й значення окремих дефініцій і категорій нашої наукової розвідки в дефінітивному ряду категоріально-понятійного апарату державного управління та надав можливість вибудування логічного ланцюжка взаємозв'язку категорій, понять і дефініцій обраної проблематики в науковому інструментарію науки державного управління. Можна зробити висновок, що в умовах транзитивного типу суспільного розвитку, коли Україна буде вимушена використовувати нові механізми економічного та суспільно-політичного поступу для повоєнної відбудови, принципове значення має розробка стратегічних механізмів публічного врядування та запровадження інноваційних інструментів соціально-економічного розвитку. Вагоме місце серед таких інноваційних механізмів займає розробка й реалізація регіональних та місцевих проектів. Такі проекти покликані вирішити важливе завдання підвищення ефективності публічного управління економічними та соціально-політичними процесами, залучення

інноваційних політико-управлінських механізмів, спроможних вдосконалити державний лад та демократичну політичну систему нашої країни, поліпшити якість життя та людського потенціалу нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Burford Laura Dallas. Project Management for Flat Organizations: Cost Effective Steps to Achieving Successful Results. J. Ross Publishing, 2012. P. 107
2. Tomczyk Catherine A. Project Manager's Spotlight on Planning. London: John Wiley & Sons, 2015. P. 27.

**PLACE-MARKETING (МАРКЕТИНГ МІСЦЬ) ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ
НАПРЯМОК РОБОТИ МІСЬКОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ**

МИХАЙЛОВСЬКА О.В.

д.держ.упр., доцент, Національний університет «Чернігівська політехніка»

АПАНАСЕНКО Д.Ю.

аспірант, Національний університет «Чернігівська політехніка»

Place Marketing (маркетинг місць) – це узагальнюючий термін, що включає в себе маркетинг міста, регіональний маркетинг, а також національний маркетинг [1]. Метою маркетингу місць є залучення інвесторів, відвідувачів (туристів) або талантів. Як демонструє практика, уніфікованих фреймворків або стратегій, які міська адміністрація може реплікувати та втілити без змін – не існує, тобто, стратегія має бути або адаптована, або унікальна. Втім, існує ряд методів / принципів, які можна і треба використовувати в ході реалізації стратегії міського розвитку.

Для висвітлення практичної складової маркетингу місць в якості прикладу, наведемо три містобудівних феномени, які можуть бути використані в стратегії розвитку міста. Всі вони мають прямий економічний ефект і позитивні екстерналії. Крім того, всі три феномени є вигідними як для міста, так і для приватного бізнесу.

1. Феномен Beauty Premium [2]. Протягом років на українському ринку нерухомості сформувалося ставлення до краси, як до необов'язкового атрибута. Зокрема, саме це сприяє демпінгу на ринку архітектури. Як наслідок, девальвації професії, зниженню компетенцій архітекторів і зниженню якості міського простору. Дослідники стверджують, що феномен не має прямого зв'язку ані з розміром міста, ані з близькістю досліджуваних районів до міського центру. Малі міста з великою кількістю атракторів теж демонструють значний відрив, а окремі нецентральні райони, також, можуть демонструвати відмінні показники.

Користь для маркетингу міста очевидна – тут є як іміджеві складові, так і абсолютно раціональні переваги у вигляді нових робочих місць, підвищеного туристичного попиту, притоку більш кваліфікованих молодих спеціалістів, підвищення інвестиційної привабливості міських земельних ділянок і, внаслідок, підвищення попиту та ринкової ціни. Для успішної реалізації феномену, місто потребує великих інвестицій, які проблематично направити однією директивою з міських коштів. Можливо залучити приватний бізнес. Для того, щоб інвестувати кошти, підприємець має побачити конкретні фінансові вигоди від такої інвестиції.

2. Рейкова інфраструктура [3]. Пропускна здатність сучасного трамвайного шляху – близько 15 тис. людей/год. У міській автомобільній смузі – в кращому випадку близько 700 людей/год. І це за умови зеленого коридору та швидкості 40 км/год. З підвищенням швидкості руху дистанція між авто зростає – а пропускна здатність смуги зменшується. Враховуючи практику сучасних міст, що очолюють світові рейтинги, а також математичні розрахунки, трамвай є чи не найбільш дієвою відповіддю на урбанізацію та вже існуючий транспортний колапс. Таке твердження навіть не є теорією чи припущенням – це світова практика, яка, зокрема, задокументована в планах сталої мобільності та планах інтегрованого розвитку GIZ (зокрема для деяких українських міст).

На відміну від багатьох успішних міст, українські міста (окрім Львова) з шаленою швидкістю втрачають свою рейкову інфраструктуру. Аргументація

міських адміністрацій, зазвичай, полягає у високій вартості будівництва й утримання ліній. У кращому випадку – це прояв некомпетентності міських управлінців.

3. Пішохідно-велосипедна інфраструктура [4]. Зазначимо, що всі перевезення субсидуються, але, разом з тим, кожен окремий їх тип має позитивні екстерналії (непрямі економічні впливи). Так, урбаністи Копенгагена вирахували, що кожна миля, яку проїжджає авто, коштує місту близько 20 центів. Водночас кожна миля на велосипеді заробляє місту 42 центи. Це пов'язано як із заощадженням коштів на охороні здоров'я (ходьба і велопогулянки йому сприяють), так і з рядом інших факторів. Як то різниця у витратах на утримання інфраструктури, сприяння велосипедистів і пішоходів вуличній роздрібній торгівлі та ін.

Як з точки зору міста, так і окремо взятого девелопера, розвивати пішохідність і велосипедизацію вигідно. Наприклад, об'єкти в пішохідних районах Денвера коштують на 150% вище, ніж аналогічні в автомобільних районах.

Зазвичай, у західних країнах з високою долею орендного житла і малою долею власного житла, суттєве підвищення привабливості району призводить до джентрифікації [5]. Джентрифікація – процес відтоку малозабезпеченого населення внаслідок підвищення орендних ставок на нерухомість спричиненого притоком більш забезпеченого населення.

Однак, для українських міст джентрифікація найближчим часом не буде актуальною проблемою. Це пов'язано з високим відсотком власників нерухомості (які не залежать від орендних ставок), порівняно невисокими орендними ставками на ринку відносно доходів населення, порівняно невисокою вартістю покупки житла, а також великою кількістю інвестиційного житла (такого, що стоїть порожнім і, скоріш за все, скоро з'явиться на орендному ринку створюючи конкуренцію за ціною).

Враховуючи показники світової економіки, українського доларового ВВП під час війни, заплановану на конференції в м.Лугано економічну підтримку

України у післявоєнний період, можна з упевненістю очікувати колосальних інвестицій в українське містобудівництво. Якщо враховувати й ліберальну економічну реформу, яка, фактично, робить Україну Кіпром східної Європи (за умови прийняття реформи) – наша держава здатна ввійти в нову еру, де Place Marketing є обов’язковим інструментом для всіх міст.

Список використаних джерел:

1. Florian Kaefer. “An Insider’s Guide to Place Branding: Shaping the Identity and Reputation of Cities, Regions and Countries”. – New-York: Springer Publishing, March 30, 2021. – ISBN-13: 978-3030671433.
2. Richard Florida. “Who’s Your City”. – New-York: Basic Books, June 30, 2009. – ISBN-13: 978-0465018093.
3. Jeff Speck. “Walkable City Rules”. – Washington, D.C.: Island Press, October 15, 2018. – ISBN-13: 978-1610918985.
4. Karen Chapple. “Planning Sustainable Cities and Regions”. – Abington: Routledge, September 4, 2015. – ISBN-13: 978-1138956643.
5. Neil Smith. “The New Urban Frontier: Gentrification and the Revanchist City”. – Abington: Routledge, August 22, 1996. – ISBN-13: 978-0415132558.

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ПРОГРАМ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

ГАЙДУК А.В.

аспірант Міжнародного науково-технічного
університету імені академіка Юрія Бугая

Сучасні тенденції соціально-економічних трансформацій не обмежуються відповідними техніко-технологічними процесами, а полягають в їх надзвичайно складному симбіозі, що вимагає узгодження перманентних суспільних вимог та потреб шляхом ефективної переорієнтації механізмів державного управління на інноваційний розвиток. Економіці України як складній відкритій системі

властиві загальні закономірності розвитку, які перебувають під впливом екзогенних (глобалізаційні та модернізаційні процеси) та ендогенних (матеріальні блага, кадрові ресурси, товарні відносини тощо) флуктуаційних параметрів. Негативні тенденції функціонування економіки України в умовах децентралізації обумовлені сукупністю об'єктивно-суб'єктивних факторів, а саме: втрата державою лідерських позицій на міжнародних ринках, низький рівень економічної свободи й результативності інноваційної діяльності, неефективність реформ в економіці та ін. Зважаючи на вищесказане постає актуальна проблема нейтралізації загроз деградації економіки та використання потенційних можливостей забезпечення її інноваційного розвитку в умовах децентралізації, вирішення якої передбачає формування резонансної представленим умовам моделі управління інноваційним розвитком шляхом зміни парадигми мислення в суспільстві та позиціонування стійкості зростання економіки України.

Основними інститутами в інноваційному суспільстві є інтегровані структури, в яких поєднується виробництво нового знання та його комерціалізація. В цілому, модель управління інноваційним розвитком характеризується складною структурою, головними елементами якої є: генерування наукових знань; рівень освіти та підвищення кваліфікації; комерціалізація наукових досліджень та інновацій; трансфер технологій та інновацій; захист інтелектуальної власності; інструменти регулювання [1-2].

Встановлено, що модель управління інноваційним розвитком економіки буде ефективною, якщо будуть дотримуватись такі умови: готовність суспільства та його інституцій здійснювати діяльність на принципах інноваційного розвитку; належний інвестиційно-інноваційний клімат для забезпечення інноваційного розвитку економіки на макро-, мезо й мікрорівнях; сформованість системи управління та забезпечення реалізації моделі інноваційного розвитку економіки, яка передбачає розробку концепції інноваційного розвитку, державну інноваційну політику на засадах децентралізації, стратегії інноваційного розвитку, механізми управління

інноваційною діяльністю, орієнтованих на задоволення та єдність соціально-економічних інтересів в умовах децентралізації.

Глобалізація соціально-економічних процесів в Україні вимагає становлення нових методологічних підходів до формування моделі управління інноваційним розвитком економіки в умовах децентралізації. Успішне здійснення децентралізації сприяє інноваційному розвитку економіки через:

- підвищення підзвітності та відповідальності урядових структур шляхом формування їхньої нової структури, більш наближеної до людей та відкритої до інновацій;

- зменшення зловживання владою завдяки передачі певних функцій центральних органів влади на нижчі рівні;

- покращення політичної стабільності шляхом надання організованим територіальним групам населення можливості контролювати процес розвитку економіки;

- посилення економічної конкуренції за допомогою створення нових невеликих комунікаційних майданчиків для змагання регіональних ринків [3-4].

Підтримуючи позицію вчених [1-4], що, ефективність функціонування та розвитку будь-якої соціально-економічної системи багато в чому залежить саме від вибору дієвої її моделі. У свою чергу, оцінка ефективності як системи, так і її моделі повинна мати об'єктивний, комплексний, а по можливості, і кількісний характер. Тому першочерговим є ідентифікація об'єктивних і однозначних критеріїв для оцінки ефективності, які б давали можливість проводити порівняння моделей, різних за своїми принципами, завданнями, ресурсами та механізмами управління.

Враховуючи, що на сучасному етапі конкуренція за відповідні ресурси поступилася конкуренції за споживача, зазначимо, що інновація є основою конкуренції і умовою конкурентоспроможності економіки. Встановивши взаємозв'язки між конкурентоздатністю, конкурентоспроможністю, конкурентостійкістю економіки та його інноваційного розвитку, вважаємо обґрунтованим оцінювати через зазначені категорії ефективність використання потенціалу інноваційного розвитку економіки.

Зауважимо що потенціал інноваційного розвитку економіки є змінним і залежить від сукупності факторів, зокрема: динаміки соціально-економічного розвитку України та окремих суб'єктів господарювання; темпів змін в глобальному просторі; рівня цивілізованості високорозвинутих країн; темпів розвитку людського капіталу; залежності України в цілому від вимог глобалізації; рівня насиченості та розвитку вітчизняного ринку товарів та послуг; обраних внутрішніх і зовнішніх стратегій; пріоритетів в експортному спрямуванні економіки тощо. Також, оцінку результативності використання потенціалу інноваційного розвитку економіки через рівень його конкурентоспроможності та конкурентостійкості доцільно проводити з позиції системної цілісності з орієнтацією на кінцеву продукцію, реалізацію стратегії або завдань.

Значний вплив на суспільний розвиток має модель управління інноваційним розвитком економіки, яка є більш складною структурою, адже відбувається залучення до функціональних й виробничих процесів природних ресурсів. Встановлено, що така складність передбачає дотримання сукупності вимог для результативної реалізації моделі управління інноваційним розвитком економіки України, а саме: 1) готовність суспільства до інноваційного розвитку; 2) належний інноваційно-інвестиційний клімат на всіх рівнях управління; 3) сформована система державного управління; 4) узгодженість концепцій розвитку економіки, суспільства, інститутів, соціально-трудова, владних, земельних та інших відносин. Враховуючи цільові орієнтири інноваційного розвитку економіки України з метою покращення якості та умов життя, було встановлено, що результативність моделі управління інноваційним розвитком економіки визначається через сукупність взаємопов'язаних ефектів (техніко-технологічного, соціально-економічного, екологічного, організаційного, біологічного, динамічного), яка має визначену чітку структуру залежно від завдань та цілей економіки.

Список використаних джерел:

1. Потенціал розвитку і перспективи відродження сільських територій в умовах сучасних реформ: науково-аналітична доповідь. під ред.. В. Борщевського. Львів, 2017. 43 с.
2. Дергачев В.А. Новые формы международной экономической регионализации. *Економічні інновації*. 2014. Вип. 57. С. 111-126
3. Інституціональна модель інноваційної економіки: колективна монографія / за ред. В. І. Ляшенка, О. В. Прокопенка, В. А. Омеляненка. НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2019. 327 с.
4. Shestakovska T., Durglishvili N., Kushnir S. Competitiveness of the agrarian business in the context of maintenance of leadership positions on the market. In: Strielkowski, W. (ed.). Proceedings of the 2nd International Conference on Social, Economic and Academic Leadership (ICSEAL 2018), Advances in Social Science, Education and Humanities Research, 2018. ol. 217, pp177-184.

ПАСІОНАРНІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ЛІДЕРСТВА В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

МАТВЄЄВА Л.В.,

здобувач наукового ступеня доктора філософії Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, керівник патронатної служби Міністра з питань стратегічних галузей промисловості України

Дослідники в різних наукових сферах вже давно присвячують свої роботи питанням ефективності. Перелік різних факторів, що здатні вплинути на процеси ефективності публічного управління продовжує розширюватись та набуває особливої актуальності в умовах сучасних загроз та викликів для нашої держави. Важливо розуміти те, що сьогодні ефективність і злагодженість управлінської роботи державних органів та органів місцевого самоврядування,

значною мірою визначається саме особою, яка очолює ці органи, наявності чи відсутності у такої особи досвіду, належних фахових знань та вроджених чи набутих лідерських якостей [1].

Ще на перших етапах здійснення децентралізації державної влади та реформування місцевого самоврядування в Україні починають підійматися питання постійного розвитку і удосконалення лідерських компетентностей публічних управлінців, що мають допомогти їм стати реальними лідерами не лише у колективі, а й для жителів громади. Зазначене має сприяти при пошуку надійних союзників та партнерів, зацікавлених у щоденній співпраці щодо вирішення їх нагальних проблем. Як результат – підвищення ефективності управління, кращі результати розвитку громад, більші досягнення на національному рівні.

Тож, сьогодні має бути посилена увага до підбору керівників органів місцевого самоврядування, які відповідно до сучасних підходів мають бути управлінцями, яким притаманні відповідні якості (компетентність, інформованість, відповідальність, здатність і готовність до творчої, інноваційної діяльності) [2].

Сьогодні при пошуку шляхів розв'язання суспільних проблем науковці зосереджують свою увагу на розвитку людського потенціалу, який здатен вплинути на кінцеві результати. Об'єктивно система самоврядування потребує інноваційних підходів до управління. Територіальна громада, як базовий рівень існування людини набуває особливого значення, оскільки саме там відбувається управління розвитком людського потенціалу. Водночас важливим підґрунтям і ефективним ресурсом управління людським потенціалом територіальної громади є поєднання соціального й людського капіталів. Тобто ефективна модель управління людським потенціалом на рівні територіальної громади має включати всіх суб'єктів управління розвитком людського потенціалу, які володіють необхідними ресурсами для виконання даного завдання [3].

Зазначимо, що важливість людського потенціалу у створенні ефективної системи державного управління закріплена у Всесвітній доповіді про стан державного сектору (2005 р.) [4], а сучасні науки засвідчують, що державне управління явище багатогранне та багатозначне. Тож, керівництво і лідерство також можна вважати складними процесами. При цьому лідерство, на думку В. Шатун, – це мистецтво впливу на людей, прагнення надихнути їх на те, щоб вони за власним бажанням прагнули досягнути цілей. Міцишин В. [1] переконує, що категорія «мистецтво», передбачає наявність у носія лідерських якостей, певної психічної енергії та у вузькому розумі лідерство, як один з процесів організації управління малою соціальною групою, який сприяє досягненню групових цілей в оптимальні терміни та з оптимальним ефектом, рушійною силою якого є авторитет керівника-лідера.

Імпульсом до лідерства науковці вважають пасіонарність – особливий вид енергії, особлива пристрасть, притаманна лише окремим людям і спрямована на перетворення оточуючого світу. Хоча пасіонарність має різні прояви в минулому та сучасному суспільствах, однак вона притаманна майже всім людям, але в дуже різному ступені. Процак Х. вказує, що пасіонарність: «може бути неусвідомленою чи усвідомленою, проявлятися як владолюбство або своєрідне горде смиренство, діяльне милосердя, пожадливість чи жертвний аскетизм. Ці якості можуть породжувати як подвиги, так і злочини, як добро, так і зло, творення або руйнування». Отже, пасіонарність не дозволяє бути байдужим, а її імпульс може бути таким сильним, що його носії (пасіонарії) можуть не завжди передбачати всі наслідки своїх дій, й не відмовляються від них навіть під загрозою смерті [5]. Отже, варто засвідчити зв'язок між ефективністю системи місцевого самоврядування та пасіонарністю. Детальне дослідження такого зв'язку та опис шляхів його спрямування на підвищення ефективності функціонування системи публічного управління дозволять підвищити якість публічно-управлінських процесів.

Список використаних джерел:

1. Міщишин В. Лідерство на державній службі. *Вісник державної служби України. № 3/2011*. <http://old.csi.org.ua/?p=2424>
2. Логунова М. Соціально-психологічні аспекти управлінської діяльності. Центр сприяння інституціонального розвитку державної служби, К.: 2006. 196 с.
3. Макаренко О.М. Базові принципи моделі управління розвитком людського потенціалу територіальної громади. Напрями реформування системи місцевого самоврядування в Україні. URL : https://dut.edu.ua/uploads/1_193_65995428.pdf
4. Бертуччі Г. Розкриття людського потенціалу задля підвищення ефективності державного сектору: міркування щодо головних висновків Всесвітньої доповіді UNDESA'S 2005 про стан державного сектору. Демократичний розвиток: вищі державні службовці та політико-адміністративні стосунки: Матеріали XVIII Міжнародного конгресу з підготовки вищих державних службовців. (Київ, 15-17 червня 2005 р.) Укладач С.В. Соколик. К.: «К.І.С.», 2005. С. 141-147.
5. Процак Х. Пасіонарність як суспільна ознака: минуле і сучасне URL : <https://protsak.livejournal.com/5452.html>

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

БЕРДАНОВА О.

к.е.н., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

КАПТОНЕНКО О.

аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Сучасні реалії функціонування територіальних громад в Україні тісно пов'язані з веденням бойових дій та характеризуються загостренням життєво важливих питань щодо подальшого їх розвитку. Ефективність розбудови дієвих реакцій на систему зовнішніх та внутрішніх загроз в державі пролягає через перспективи подальшого розвитку на локальному рівні. Тож, активація взаємодії між органами влади та інститутами громадянського суспільства в умовах змін та постійного виникнення кризових ситуацій набуває особливої актуальності.

Сьогодні багато дослідників вивчають територіальну громаду як основу місцевого самоврядування та вказують, що від рівня залучення громадськості до вирішення важливих питань громад прямо залежать перспективи розвитку всієї країни. Отже, розвиток територіальних громад – необхідна передумова не лише зміцнення демократії, а й основа розв'язання проблем локального та національного значень. Активізація взаємодії влади з громадянським суспільством та його інститутами здатна вплинути на швидкість реакції на зміни та несприятливі й ризикові ситуації. Водночас для залучення громадськості до будь-якої діяльності не достатньо лише підвищення інтересу, популяризації діяльності органів місцевого самоврядування, висвітлення об'єктивної та неупередженої інформації тощо. Важливими умовами

результативності даного процесу в умовах сьогодення є: участь у прийнятті управлінських рішень та подальша відповідальність за них; налагодження дієвого взаємозв'язку між органами влади та територіальними громадами; залучення населення до діяльності інститутів громадянського суспільства; розробка специфічних заходів щодо зниження впливу ризику на різні сфери публічного управління тощо.

Якщо розвиток територіальних громад розглядати крізь призму розбудови громадянського суспільства, процес якої ускладнюється через нові виклики і загрози для нашої держави, варто наголосити, що одним з важливих елементів такого розвитку є розвиток громадської активності. Тут необхідно підкреслити роль мотивації до активних дій у питаннях майбутнього розвитку територіальних громад з метою підвищення якості життя. Зазначимо, що за останні роки відбувається поступове підвищення Індексу соціального прогресу [1] в Україні, яке характеризує позитивні зрушення важливих питань системи публічного управління. Елементами даного Індексу, які демонструють порівняно хороші результати для України є: доступ до базових знань (складає основи добробуту), особиста свобода і вибір, доступ до передової освіти (віднесено до групи «можливості»). Водночас жоден з показників основних людських потреб не знаходиться у зоні «хороших результатів». Однак, не зважаючи на позитивну динаміку представленого Індексу, зміни у багатьох сферах на різних рівнях публічного управління після початку воєнних дій на території України не можуть бути повністю враховані жодними показниками.

Варто звернути увагу на перспективи розвитку територіальних громад, які здатні покращити умови сталого розвитку та розширити можливості задоволення потреб. При цьому основним інструментом розвитку територіальних громад науковці називають стратегічне планування. Однак, в умовах швидких змін, перспективи його використання дещо обмежені. Тому, доцільно звернути увагу на розвиток людського потенціалу, що виступає основою подальшого прогресу суспільства життєдіяльності [2].

Різні аналітичні організації, які досліджують активність розвитку громадянського суспільства в Україні констатують його зв'язок його розвитку з можливістю громадян впливати на державні рішення та реалізовувати право на участь у місцевому самоврядуванні на рівні територіальних громад. На жаль українці низько оцінюють розвиток громадянського суспільства (лише 10% називають розвиток високим). За результатами опитування представників громадських організацій [8] аналітиками було сформовано певні проблеми громадського сектору: створення «кишенькових» громадських організацій; залежність діяльності громадських інституцій від донорів; слабкий зв'язок громадських організацій із громадою; відсутність солідарності, конфліктність, нездатність знаходити порозуміння; амбіційність при відсутності потрібного рівня кваліфікації та знань, небажання вчитися. Важливо те, що на рівні територіальних громад зазначені проблеми можуть проявлятися більш актуально, відповідно до особливостей території в умовах ведення бойових дій.

Отже, майбутній розвиток територіальних має стати не лише процесом надання певних видів послуг чи залученням до діяльності інститутів громадянського суспільства більшого кола громадян, а й системою дієвої громадської активності в різних умовах, що склалися сьогодні в Україні. Зазначене сприятиме формуванню ефективних шляхів подальшого розвитку територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Explore the 2021 Social Progress Index Map. Social Progress Imperative. URL: <https://www.socialprogress.org/?tab=2&code=UKR>
2. Дерун Т.М. Перспективи розвитку територіальних громад у процесі розбудови сервісно-орієнтованої держави. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2020/39.pdf
3. Зайченко С. Громадянське суспільство України: цифри і факти. Український інформаційний портал «Громадський простір». URL: <https://www.prostir.ua/?news=hromadyanske-suspilstvo-ukrajiny-tsyfry-i-fakty>

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

КОСАЧ І.А.

д.е.н., професор

ВОЛОШИН В.О.

аспірант, Національний університет «Чернігівська політехніка»

Створення умов для збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної, економічної єдності, підвищення рівня життя населення є метою державної регіональної політики. Реалізація цієї мети неможлива без залучення інвестицій та реалізації інвестиційних проектів. Економіка України завжди, в значній мірі, залежала від інвестицій, а в воєнний та післявоєнний час інвестиції в економіку України відіграють та відіграватимуть ще більш значну роль, так як в країні постала потреба в значній відбудові житлового фонду, інфраструктурних, промислових, соціальних та транспортних об'єктів, цілих регіонів.

Протягом 2022 року в законодавстві України, що так чи інакше регулює відносини в сфері державної регіональної політики та інвестицій, відбулись значні зміни. Коротко проаналізуємо законодавство в сфері державної регіональної політики України.

Основним законодавчим актом в сфері державної регіональної політики на даний час є Закон України «Про засади державної регіональної політики України» від 05 лютого 2015 року № 156-VIII (далі - Закон України № 156-VIII) [1], яким визначено основні правові, соціальні, економічні, екологічні, організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України, встановлено особливості відновлення регіонів і територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України. Саме в Законі України № 156-VIII законодавчо закріплено визначення поняття «державна регіональна політика». Державна регіональна політика - це система цілей, засобів, узгоджених дій центральних і місцевих

органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з врахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної та культурної самобутності.

З прийняттям Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» від 09 липня 2022 року № 2389-IX (далі - Закон України № 2389-IX) [2] втратили чинність низка Законів України в сфері розвитку регіонів та інвестиційної діяльності, зокрема: «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон», «Про спеціальні економічні зони та спеціальний режим інвестиційної діяльності в Донецькій області», «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Луганській області», «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Житомирській області», «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території міста Харкова», «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території пріоритетного розвитку у Волинській області», «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Чернігівській області», «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території міста Шостки Сумської області», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць».

Також, Законом України № 2389-IX були внесені значні зміни до Закону України № 156-VIII. Цими змінами було доповнено систему документів, відповідно до якої здійснюється державна регіональна політика. На даний час, ця система документів включає в себе документи стратегічного планування державної регіональної політики, документи реалізації державної регіональної політики та документи, що розробляються для відновлення та

розвитку регіонів і територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України. До документів стратегічного планування державної регіональної політики належать: Державна стратегія регіонального розвитку України, регіональні стратегії розвитку, стратегії розвитку територіальних громад. До документів реалізації державної регіональної політики належать: план заходів з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку України, плани заходів з реалізації регіональних стратегій розвитку, плани заходів з реалізації стратегій розвитку територіальних громад, програми економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів, міст Києва та Севастополя, територіальних громад. Документами, що розробляються для відновлення та розвитку регіонів і територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України є: план відновлення та розвитку регіонів, плани відновлення та розвитку територіальних громад.

З метою планування та стимулювання розвитку регіонів та територій визначено такі функціональні типи територій: території відновлення, регіональні полюси зростання, території з особливими умовами для розвитку, території сталого розвитку. Запроваджено механізм планування відновлення регіонів та територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України.

Важливою складовою реалізації державної регіональної політики є її фінансування. Фінансове забезпечення державної регіональної політики здійснюється через такі механізми фінансування: міжбюджетні трансферти з державного бюджету місцевим бюджетам; об'єднання на договірній основі фінансових ресурсів суб'єктів державної регіональної політики, державних та приватних партнерів на принципах здійснення державно-приватного партнерства, міжнародних інституцій; капітальні видатки державного бюджету; державні цільові програми; план відновлення та розвитку регіонів; програми регіонального розвитку та регіональні програми розвитку; проекти регіонального розвитку.

Відбулось законодавче вдосконалення процесу моніторингу та оцінювання реалізації державної регіональної політики.

Основним планувальним документом для реалізації секторальних стратегій розвитку, координації державної політики у різних сферах, досягнення ефективності використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, єдності держави, сталого розвитку історичних населених місць та збереження традиційного характеру історичного середовища, збереження навколишнього природного середовища та сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутнього поколінь українців є Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695 [3]. Стратегія, серед іншого, визначає генеральний вектор сталого розвитку регіонів. Підготовка цієї стратегії була викликана завершенням реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року та наявністю викликів, що постали перед Україною протягом останніх років. Протягом дії Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року було створено юридичну основу, запроваджено нові підходи для планування та фінансування регіонального розвитку. Реформи місцевого самоврядування і територіальної організації влади на засадах децентралізації створили нові можливості для розвитку територіальних громад, а бюджетна децентралізація спричинила перерозподіл бюджетних коштів на користь місцевих бюджетів.

Першочерговим завданням Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки є прискорення економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності регіонів, створення робочих місць та умов для повернення трудових мігрантів.

Як висновок, можна констатувати, що в 2022 році відбулись значні зміни в законодавстві України в сфері державної регіональної політики, в результаті яких система законодавчих актів в цій сфері, з однієї сторони, звужилась, а з іншої сторони - доповнилась новим змістом. Проте,

враховуючи виклики з якими стикається Україна, законодавство в сфері державної регіональної політики потребуватиме подальших змін.

Список використаних джерел:

1. Про засади державної регіональної політики України: Закон України від 05 лютого 2015 року № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України від 09 липня 2022 року № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>

3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 05 серпня 2020 року № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%DO%BF#Text>

ІТ-ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

КОТЕЛЕНЕЦЬ А.О.

доктор філософії з економіки, старший викладач

Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права

Використання інформаційних технологій у сільському господарстві призвело до модернізації способів обробки для сільськогосподарських культур й системи управління полями. Технології суттєво змінили загальнодержавну концепцію сільського господарства, результати якої є ефективними, безпечними і простими у використанні. Нами систематизовано перелік найкращих інноваційних інформаційних технологій в сільському господарстві, які на сьогодні визнаються вітчизняними та світовими суб'єктами сільського господарства:

- 1) геоінформаційні технології в сільському господарстві й GPS сільське господарство;
- 2) відповідні супутникові знімки для сільського господарства;
- 3) дрони й інші аерофотознімки;
- 4) інноваційні інформаційні технології у сільському господарстві й різного роду онлайн-дані;
- 5) об'єднання сукупності даних [1].

Таким чином, використовуючи такі ІТ-технології фермери отримують суттєві вигоди від використання інформаційних технологій, які постійно розвиваються. До основних переваг насамперед належать: мінімізація обсягів споживання води, різного роду поживних речовин і добрив, зменшення негативного впливу безпосередньо на екосистему, зниження хімічного стоку до ґрунтових вод, зростання ефективності, пониження цін і багато іншого. На основі вище представлених чинників бізнес у сільському господарстві є економічно вигідним, інтелектуальним й стійким.

Проведемо більш детальніше аналіз деяких ІТ-технологій в сільському господарстві, як перспективи забезпечення сталого розвитку. Враховуючи те, що поля залежать насамперед від місцезнаходження, геоінформаційні технології стають неймовірно дієвим інструментом для організації точного сільського господарства. Цим самим, використовуючи геоінформаційні технології у сільському господарстві, підприємства можуть сформувати карту поточних та майбутніх змін щодо кількості опадів, врожайності, температури, стану рослин тощо. Воно також дозволяє використовувати GPS системи, сумісні із інтелектуальними технологіями у напрямку оптимізації внесення добрив й пестицидів у сільському господарстві. Важливим моментом є те, що фермерам не потрібно проводити обробку всього поля, а лише певної ділянки, таким чином вони можуть досягти значної економії фінансових ресурсів, зусиль й часу.

Серед значних переваг геоінформаційних технологій в сільському господарстві, є насамперед використання супутників й дронів для організації

збору цінних даних щодо рослинності, ґрунтових умов, погоди й рельєфу із висоти. Такі дані суттєво покращують процес прийняття рішень в сільському господарстві. Адже прогнозування врожайності, організація проведення моніторингу полів в реальному часі орієнтовано на ідентифікацію різних загроз.

Використовувані датчики спроможні давати конкретне зображення в різних їх спектрах, дозволяючи використовувати спектральні індекси: Нормалізований диференційований вегетаційний індекс (NDVI) (який дозволяє визначати наприклад кількість зів'ялих рослин, вміст рослинності, загальний стан рослин); Індекс вмісту хлорофілу у покривах (CCCI) (допомагає при внесенні різних поживних речовин в сільському господарстві); Нормалізований індекс RedEdge (NDRE) (оцінює рівень вмісту азоту); Модифікований ґрунтово-корегований вегетаційний індекс (MSAVI) (орієнтований на мінімізацію впливу ґрунтового фону безпосередньо на початкових етапах розвитку рослин) та інші [2].

Використання таких інноваційних технологій у сільському господарстві, як дрони – бізнес має можливість конкретно визначати біомасу отриманого врожаю, розмір рослин, бур'яни, насиченість водою тощо. Вони надають достовірні якісні й точні дані в порівнянні із супутниками. Їх робота у сільському господарстві надає цінну інформацію значно швидше, ніж різного роду розвідники. Дрони також є гарними помічниками у боротьбі із комахами.

Однак хоча й дрони прості у використанні та спроможні збирати дані у досить короткі строки, при їх використанні виникають значні проблеми як й раніше, адже така технологія все ж є дорогою. Дрони є безпорадними там, де сільському господарству необхідно картографування або ж моніторинг великих територій, та краще доповнити таку технологію відповідним супутниковим моніторингом, де конкретні зони необхідно перехресно перевірити.

Зважаючи на постійні кліматичні зміни й зростання світового попиту на сільськогосподарські продукти харчування, впровадження міжнародних практик у сільське й лісове господарство є одним із ключових завдань для

нашого покоління. Компанія EOSDA наслідуючи місію щодо використання Космосу на користь людства, концентрується на модернізації супутникових технологій, що лежать в основі її продуктів, приносячи користь споживачам й робити внесок у підтримку навколишнього середовища. Таким чином, автоматизовані гаджети є досить розумними, щоб відрізнити бур'яни від рослин та стиглі плоди від незрілих. Така інновація організації точного землеробства у сільському господарстві суттєво знижує витрати матеріалів та захищає природу від застосування хімікатів, адже надмірне удобрення та полив суттєво знищують посіви. Отже, використання представлених нами ІТ-технологій для точного землеробства насамперед дозволяє зберігати повну інформацію у одному місці, своєчасно отримувати історичні дані і їх порівняльний аналіз, проводити складання звітів та ділитись будь-якою необхідною інформацією із відповідними учасниками системи управління (агрономами, фермерами, аграріями, які працюють на полях, різними страховими компаніями, консалтинговими компаніями, трейдерами та іншими).

Список використаних джерел:

1. European Court of Auditors. Digitising European industry: audit preview. August 2019. 12 p. URL: https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/ap19_13/ap__digitising_industry_en.pdf
2. Internet of Food and Farm 2020. European Commission: web-site. URL: <https://cordis.europa.eu/project/id/731884>

ІНФОРМАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ В ЕКОНОМІЦІ

ГРИВКО С.Д.

кандидат наук з державного управління,

доцент Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права

Інтеграційні зміни, які формують сучасний орієнтир європейського руху України та нові формати більш відкритої взаємодії з світовими ринками насамперед передбачають становлення модернізованого бачення механізмів реалізації державної політики забезпечення сталого розвитку економіки регіонів та країни загалом. Сучасні тенденції щодо ускладнення конкурентних відносин, відповідні інтеграційні й дезінтеграційні процеси в національній економіці, порушення налагоджених господарських зв'язків із зовнішнім світом формують негативні аспекти розвитку суб'єктів господарювання, значно ускладнюють соціально-економічні відносини із зовнішніми стейкхолдерами.

Вітчизняні науковці жваво обговорюють нагальні питання щодо розвитку інформаційного потенціалу економіки регіонів, який передбачає злагоджений взаємозв'язок і наявність сходжень, особливого щодо рівня комунікацій із різними ринками в регіонах і насамперед з інфраструктурою інформаційного ринку. Саме такі процеси потребують розробки та реалізації дієвих заходів державної політики щодо комплексного розвитку, як повинні мати своє відображення у відповідних регіональних стратегіях, різноманітних програмних і цільових документах, стратегічних пріоритетах державної інформаційної політики. Таким чином спеціалізація регіонів (аграрна, транспортна, індустріальна, туристична тощо), їх галузева структура вимагає розробки відповідної орієнтації для забезпечення всіх стейкхолдерів своєчасною та достовірною інформацією. Відповідно зміни, які виникають у галузевій структурі потребують вчасного реагування і структурної зміни відповідних напрямів й пропозицій щодо інформаційного забезпечення економіки регіонів. У свою чергу це відіграє значну роль у інформаційному

відтворенні економіки регіонів. Таким чином, формування спеціалізованого інформаційно-координаційного центру сприятиме не лише своєчасності використання необхідної інформації, а й формувати стратегічні заходи щодо реалізації державної політики регулювання якості товарів і послуг. Становлення та розвиток інформаційного ринку на рівні регіонів, його функціонування дозволить насамперед нейтралізувати відповідні регіональні диспропорції, усунути відповідні факти щодо інформаційної асиметрії [1-2].

Варто розуміти таке питання, як якість наданих інформаційних технологій, які залучаються і сприяють просуванню інноваційних кластерних ініціатив й інтегрування до відповідних процесів сучасної державної політики. У досліджуваній площині діють певні особливості і принципи їх використання. Представимо найбільш важливі особливості державного регулювання процесу організації системи інформаційного забезпечення: представлення технологічної мети і поточних завдань; освоєння всіх можливих складових й операцій в системі процедурного й технологічного забезпечення; проведення структурування процесів відповідно до поставленої мети, завдань (дорожніх карт, тактичних й стратегічних планів держави); проведення нежорсткої контрольованості інформації, мінімізація конкурентної напруги; сприяння збільшення інформаційних ризиків й інших конфліктних питань, які насамперед стосуються соціально-економічних інтересів стейкхолдерів кластеризації.

Таким чином, інформаційні технології, які необхідно опрацювати і реалізувати, формують певним чином інформаційний потенціал кластерних формувань. Вони повинні відповідати відповідним управлінським стандартам [3]: можливість уніфікації та стандартизації; структурованість відповідно до поставлених завдань; урахування змістовного наповнення всіх складових (які, відповідають потребам інноваційного розвитку стейкхолдерів процесу кластеризації); дотримуватись логіці використання вже існуючих технологій; оптимізувати значні масиви інформації; відповідати міжнародним стандартам інформаційного прогресу; комплексність та єдиний підхід до реалізації

інструментарію для опрацювання інформаційних ресурсів; сталість використання, якісне програмне забезпечення й його адаптивність до інших складових процесу управління рухом інформації; постійно самооновлюватись і мати чіткі інноваційні властивості.

Щодо інтегрованого інформаційного потенціалу кластерів економіки регіонів варто мати чітко регламентовану модель державної політики щодо формування і використання такого інформаційного потенціалу. Можливими вбачається використання таких моделей:

1. Відкрита, яка передбачає надання доступу до інформаційних ресурсів абсолютно усіх учасників та стейкхолдерів кластеру. Доступ є безкоштовним (однак витрати на утримання і розширення відповідних баз даних несуть у рівній частині усі учасники кластеру). Всі зовнішні суб'єкти, які бажають отримати відповідну інформацію повинні вступати в комерційні відносини і вносити свою частку оплата за доступ й використання таких інформаційних ресурсів. Для обслуговування такого виду моделі доцільно використовувати так звані хмарні технології. Важливим моментом для використання хмарних сервісів є використання широкого спектру пристроїв формуючи двосторонню інформованість між хмарою та клієнтом.

2. Напіввідкрита модель. Тобто доступ до таких інформаційних ресурсів обмежується для певних учасників кластеру. Відповідно коло вільного доступу безпосередньо із зовнішнім середовищем обмежується умовами договірних відносин учасників кластеру.

3. Напівзакрита модель. У даному випадку доступ до інформаційних ресурсів має більш чітко визначене й обмежене коло учасників кластеру із спеціальними умовами доступу.

4. Закрита модель – для зовнішніх користувачів відповідні інформаційні ресурси є закритими. Повна конфіденційність документації, інформаційних ресурсів.

До основних вимог якісного інформаційного забезпечення у контексті забезпечення розвитку інноваційного кластеру з позицій техніко-технологічних

й соціально-економічних можливостей, потреб, інтересів стейкхолдерів економічної системи регіонів в питаннях удосконалення ресурсного забезпечення.

1. Комплексність в методології, науково-методичному й технологічному формуванні відповідних баз даних.

2. Єдиний системний підхід до управління відповідними інформаційними ресурсами у контексті формування баз даних, проведення обробки інформації, накопичення і розширення наявного потенціалу, дотримання стандартів безпеки й інших нагальних питань.

3. Єдиний підхід до використання управлінських технологій використання певних інформаційних ресурсів щодо програмного забезпечення, певного доступу до хмарних технологій тощо.

4. Колективність контролювання та цільове використання.

5. Комплексні підходи до проведення реінжинірингу в питаннях забезпечення змін бізнес-процесів й викривання інформаційних ресурсів, проведення прогнозування попиту в інформації для певного регіону, зростання потенційних клієнтів.

6. Організація обліку й оцінки колективних інформаційних ресурсів, як важливого процесу забезпечення розвитку всієї кластерної системи.

7. Представлення єдиних стандартів щодо дотримання інформаційної культури, як перспективного майбутнього у контексті розвитку інформаційної економіки України.

Список використаних джерел:

1. Кондратенко О.О. Роль бізнес-інкубаторів у активізації інноваційного розвитку України. Вісник Економічної науки України. 2018. № 2. С. 99-104.

2. Назаренко С.А. Кластерний механізм підвищення конкурентоспроможності регіону. Сталий розвиток економіки. 2011. №1. С.26-29.

3. Кропивко М.Ф. Концептуальний підхід до кластерної організації та управління розвитком агропромислового виробництва. Економіка АПК. 2011. № 11. С. 3-13.

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СУСПІЛЬСТВІ **КОНОНЕНКО І.**

кандидат педагогічних наук, докторант Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Екологічна культура сьогодні є невід'ємним елементом загальнонаціональної культури та важливою складовою подальшого розвитку суспільства. Становлення нового екологічного мислення в суспільстві передбачає формування системи переконань, що в підґрунті мають загальнолюдські закони розвитку природи, здатні сприяти вирішенню екологічних проблем.

Більшість науковців переконані, що показником рівня екологічної свідомості людини виступає саме екологічна культура, а головною рисою екологічної культури є вміння передбачати наслідки власного впливу на природу [1]. Екологічна культура – напрям людської діяльності та мислення, що вміщує коло питань, які пов'язані з використанням людиною природи та наслідками такого використання [2].

У широкому сенсі екокультура являє собою загальну ідею взаємодії людини з природним оточенням, а екологічна свідомість описується науковцями як сутнісне ставлення до природи [3].

Екологічна культура населення вміщує в себе такі поняття як: екологічна освіченість, свідоме ставлення до природи, практична участь в раціональному її використанні. Отже, екологічна культура цілком справедливо може вважатися специфічним світорозумінням, що сприяє вихованню високих гуманістичних

цінностей у житті людини. Водночас основою формування екологічної культури залишаються теоретичні знання про взаємодію суспільства й природи, норми і правила ставлення до природи, уміння та навички з охорони природного середовища тощо.

Зазначимо й про те, що на думку науковців сьогодні виживання цілих етносів залежить від зрілості їхньої екологічної культури, елементи якої стосуються різних сфер життєдіяльності (духовної, соціальної, політичної, моральної тощо). Екологічну культуру, що містить культурні традиції, моральні почуття життєвий досвід тощо, справедливо вважають певним «кодексом поведінки». Саме такий кодекс і лежить в основі екологічної діяльності та поведінки кожної людини.

Отже, до основних елементів екологічної культури відносяться: наявність у людини екологічних знань, високої екологічної свідомості, екологічних переконань, а також практичні дії, які узгоджуються з вимогою дбайливого ставлення до природи (екологічна діяльність).

Досліджуючи значення екологічної освіти у формуванні екологічної культури науковці наголошують, що формування екологічної культури здійснюється на основі екологічної освіти й екологічного виховання [4]. Нажаль, у системі сучасної екологічної освіти досі спостерігається розірваність теоретичних знань з вирішенням практичних задач. Водночас носієм екологічної культури має бути не лише молодь, а кожен громадянин України. Важливо наголосити, що кожній людині властивий певний потенціал. Тож, варто розглядати проблему формування екологічної культури серед населення більш глибоко, для того, щоб виявити здібності, розвинути їх у напрямі формування екологічно грамотного суспільства, яке розуміє цінність життя. З огляду на зазначене, важливо сфокусуватись на побутовій екологічній освіті, що реалізується через ЗМІ, публічні лекції, бесіди тощо. Мета такої освіти – отримання знань широкими верствами населення, які дозволять виконувати громадські обов'язки відповідно до державної екологічної політики. Зазначене сприятиме вмінню брати активну участь в поліпшенні та охороні

навколишнього середовища. Також, можна виокремити головні шляхи підвищення ефективності процесу формування екологічної культури серед громадськості: проведення екологічних спостережень; використання матеріалів екологічного спрямування з урахуванням вікових відмінностей; організація безпосередньої діяльності громадськості у вирішенні важливих питань з охорони природи своєї місцевості; залучення різних широких верств населення до процесу формування екологічної культури тощо.

Список використаних джерел:

1. Зотов В.В. Воспитание у младших школьников эмоционально-ценностного отношения к природе: Автореф. дис.... канд. пед. наук. М., 1998. 20 с.
2. Голубець М. Екологія й культура: до питання про структурно-функціональні зв'язки. Ойкумена. 1991. № 1. С. 29-40
3. Ковальчук Г.В., Ковальчук Г.С. Екологічне виховання молодших школярів. *Початкова школа*. 1987. №12. С. 50-55
4. Качур І.В. Проблеми формування екологічної культури в освітньому середовищі. *«Наука. Релігія. Суспільство»*. 2011. № URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/85511/38-Kachur.pdf?sequence=1>

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

ІРХА Л.М.

аспірант, Національний університет «Чернігівська політехніка»

Процеси глобалізації та суспільних трансформацій підвищили пріоритетність збереження довкілля, а отже, потребують від України вжиття термінових заходів. Протягом тривалого часу економічний розвиток держави супроводжувався незбалансованою експлуатацією природних ресурсів,

низькою пріоритетністю питань захисту довкілля, що унеможливлювало досягнення збалансованого (сталого) розвитку.

Причинами екологічних проблем України є:

- підпорядкованість екологічних пріоритетів економічній доцільності; неврахування наслідків для довкілля у законодавчих та нормативно-правових актах;

- переважання ресурсо- та енергоємних галузей у структурі економіки із здебільшого негативним впливом на довкілля, що значно посилюється через неврегульованість законодавства при переході до ринкових умов господарювання;

- фізичне та моральне зношення основних фондів у всіх галузях національної економіки;

- неефективна система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та регулювання використання природних ресурсів, зокрема неузгодженість дій центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, незадовільний стан системи державного моніторингу навколишнього природного середовища;

- низький рівень розуміння в суспільстві пріоритетів збереження довкілля та переваг збалансованого (сталого) розвитку, недосконалість системи екологічної освіти та просвіти;

- незадовільний рівень дотримання природоохоронного законодавства та екологічних прав і обов'язків громадян;

- незадовільний контроль за дотриманням природоохоронного законодавства та незабезпечення невідворотності відповідальності за його порушення;

- недостатнє фінансування з державного та місцевих бюджетів природоохоронних заходів, фінансування таких заходів за залишковим принципом

У сфері безпеки і оборони має бути вирішене питання доступу до об'єктів

військово-оборонного промислового комплексу для здійснення відповідного нагляду та контролю за дотриманням на цих об'єктах природоохоронного законодавства, запобігання забрудненню поверхневих та ґрунтових вод нафтопродуктами, знищенню природних ландшафтів тощо з метою мінімізації наслідків діяльності на цих об'єктах, що сприятиме реформам у сфері безпеки і оборони та впровадженню стандартів НАТО.

Військовими діями, руйнацією інфраструктури та екологічно небезпечних підприємств на тимчасово окупованій території України та в зоні бойових дій порушено екологічну рівновагу, що призвело до небезпечних змін стану довкілля, спричинило шкоду здоров'ю та порушило безпеку життєдіяльності населення.

Основними загрозами є: затоплення шахт та можливість виходу токсичних шахтних вод на поверхню, припинення роботи очисних споруд та пошкодження сховищ токсичних та радіоактивних відходів; пошкодження територій природно-заповідного фонду; забруднення атмосферного повітря та ґрунтів хімічними продуктами внаслідок вибухів боєприпасів; знищення ландшафтів та рослинності у зв'язку з використанням військової техніки та будівництвом оборонних споруд; знищення значних площ лісів унаслідок викликаних воєнними діями пожеж та неконтрольованих рубок.

Отже на першому етапі реалізації державної політики у сфері екологічної безпеки необхідно провести повний екологічний аудит шляхом збору достовірної інформації про екологічні аспекти виробничої та військової діяльності, здійснити оцінку впливу зазначеної діяльності на стан навколишнього природного середовища та оцінку ефективності, повноти і обґрунтованості заходів, що вживаються для охорони навколишнього природного середовища на об'єктах екологічного аудиту.

Основними завданнями є вжиття заходів щодо необхідності забезпечення балансу між екологічними, економічними та соціальними функціями, запровадження розподілу функцій управління з метою запобігання дублювання функцій або втрати їх виконання.

В Україні продовжується реформа управління держвласністю. Урядом буде збережений курс на приватизацію. Водночас у деяких секторах держава буде активним гравцем насамперед через чутливість цих секторів для питань національної безпеки.

На засіданні Уряду 3 січня було проголошено що у 2023 році будемо рухатися шляхом створення єдиних державних компаній у сфері трьох стратегічних ресурсів: землі, води та лісів. Замість розпорошеності, яка породжує корупцію, уніфікація та суворий контроль за діями менеджерів. Державна власність має приносити прибутки Україні для її стійкості сьогодні та для її розвитку завтра.

За результатами вжиття комплексу заходів передбачається стабілізація екологічної ситуації шляхом закріплення змін у системі державного управління, які відбулися шляхом реформування системи державного екологічного управління, імплементації європейських екологічних норм і стандартів, удосконалення систем екологічного обліку та контролю, впровадження фінансово-економічних механізмів стимулювання екологічно орієнтованих структурних перетворень в економіці, впровадження механізмів стимулювання підприємств до енергоефективності, впровадження електронного урядування, поширення екологічних знань, а також підвищення екологічної свідомості суспільства, інформатизація сфери охорони навколишнього природного середовища та природокористування усіх рівнів.

Передбачається досягнення істотних зрушень щодо покращення стану навколишнього природного середовища шляхом збалансованості між соціально-економічними потребами та завданнями у сфері збереження навколишнього природного середовища, забезпечення розвитку екологічно ефективного партнерства між державою, суб'єктами господарювання та громадськістю.

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ

КОСАЧ І.А.

д.е.н., професор, Національний університет «Чернігівська політехніка»

КУЛИК О.С.

аспірант, Національний університет «Чернігівська політехніка»

Державно-приватне партнерство (ДПП), що означає довгострокове об'єднання ресурсів державних та приватних партнерів з узгодженим поділом ризиків, відповідальності та результатів між ними [2], успішно використовується багатьма країнами для розвитку публічної інфраструктури та вирішення важливих державних завдань. Тема державно-приватного партнерства є вкрай актуальною у зв'язку з тим, що дана модель співробітництва держави та приватних осіб має великий практичний потенціал для соціально-економічного розвитку.

Зростаюча складність економічних процесів, обумовлена технологічним і соціальним прогресом, вимагає вищого рівня співробітництва та об'єднання унікальних ресурсів для досягнення нового рівня суспільного розвитку. У багатьох випадках держава та окремі особи поодиночки не в змозі вирішити складні проблеми, що вимагають значних фінансових ресурсів, інноваційних технологій та навичок, або для цього може знадобитися більше часу. Залучення приватних ресурсів в інфраструктуру з використанням моделі ДПП має особливе значення у кризовий період, для нашої держави зараз дуже важливо налагодити таке партнерства, тому що є суттєве виснаження державних джерел.

Незважаючи на, здавалося б, масштабну роботу з розвитку ДПП в Україні та досягнуті результати, пов'язані із залученням приватного капіталу до сфери публічної інфраструктури, поки що залишаються досить скромними. Дані порталу «Global Infra Hub» свідчать, що частка приватного сектора в інфраструктурних інвестиціях України становить лише близько 1% [1]. В інших країнах вона суттєво вища: у Великій Британії та Канаді – близько 19%, в

Австралії – 33%, у Чилі – 27% [1]. На прикладі бачимо, що у співвідношенні з іншими країнами ми дуже відстаємо в даному напрямку.

Ця ситуація пояснюється, зокрема, тим, що на державному рівні, на відміну від інших країн, які успішно залучають приватний капітал в інфраструктуру, не вироблено стратегії розвитку ДПП, відсутня централізована система збору та опублікування інформації щодо планів залучення приватних інвесторів у проекти з використанням даної моделі, система інфраструктурного планування загалом недостатньо розвинена і не централізована в єдиному державному органі. Інфраструктурні плани, як правило, приймаються окремо за галузевими напрямками.

В більш розвинених країнах для заповнення нестачі офіційної інформації, щодо інфраструктурних проектів та формування точної картини розвитку інфраструктури професійні гравці ринку збирають та обробляють первинну інформацію з різних офіційних джерел та намагаються скласти переліки найбільших інфраструктурних проектів, які планується реалізувати. Для ідеальної картини на щорічній основі має формуватися перелік «перспективних національних проектів», в якому міститься ключова інформація щодо великих проектів, які планують реалізувати із залученням приватних осіб: капітальні витрати, форма реалізації, ступінь готовності до запуску проекту, термін угоди приватним партнером та ін. Аналіз даної інформації та її зміни за роками, на додаток до фактичних даних, дозволяє оцінити перспективи розвитку ДПП на найближчі роки з погляду очікуваних обсягів інвестицій, пріоритетних галузей та активності по регіонах.

Список використаних джерел

1. Global Infrastructure Hub. Global Infrastructure. Інвестиції України. URL: <https://www.gihub.org/> (дата звернення: 19.01.2023).
2. Учасники проектів Вікіпедія. Державно-приватне партнерство в Україні – Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Державно-приватне_партнерство_в_Україні (дата звернення: 19.01.2023).

ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО МОДЕРНІЗАЦІЇ

ПОНОМАРЕНКО С.І.

к.е.н., доцент, Національний університет «Чернігівська політехніка»

БАЛИКА Б.О.

аспірант, Національний університет «Чернігівська політехніка»

Основна причина, яка перешкоджає планомірному розвитку соціальної сфери, полягає не так у дефіциті фінансових ресурсів, як у відсутності ефективної системи управління. Недооцінка фактора управління неодноразово призводить до негативних соціальних наслідків, деформацій регіонального соціуму. Відсутність адаптованих до практики теорій управління соціальною сферою перешкоджає розвитку місцевого ринку соціальних послуг.

Нині необхідно зосередити увагу на основній проблемі, що становить ядро сучасної соціальної політики, а саме методологічних питаннях модернізації системи управління соціальною роботою. При цьому необхідно зазначити, що основні напрями розвитку соціальної сфери і на рівні держави, і на місцевому рівні, можуть бути одні й ті самі, але організаційний, правовий та економічний механізми для держави та для місцевого рівня мають бути специфічними.

Вивчення даної проблематики давно привертає до себе увагу науковців різних сфер та напрямків. Зокрема, різноманітні аспекти дослідження особливостей публічного управління у сфері соціальної роботи та шляхів його модернізації представлені у роботах таких зарубіжних та вітчизняних вчених як: Дж. Б'юкенен, А. Вокер, Ф. Парслоу, Т. Ганслі, І. І. Колосовська, В. П. Трощинський, В. В. Лаврухін, В. А. Скуратівський тощо.

Публічне управління соціальною роботою можна визначити як особливий вид управління та свідомий вплив на процеси організації та розвитку соціальної допомоги та підтримки населення через державні та муніципальні установи, громадські та благодійні організації, керівників та фахівців.

Об'єктом управління виступають соціальні процеси та соціальні відносини на міжособистісному, міжгруповому та соціальному рівнях, а також суб'єкти цих відносин - індивіди та групи людей, предметом (можна говорити і про кінцевий продукт управління соціальною роботою) - виробництво послуг, які включають матеріальну допомогу, створення сприятливих умов для розвитку людини та її інтеграції в соціум, відновлення прав людини, підвищення соціальної компетентності, консультацію (юридичну, психологічну, педагогічну) тощо.

Метою управління у сфері соціальної роботи виступає, з одного боку, оптимізація наданих соціальних послуг, з іншого - здійснення повного комплексу управління обслуговуючим персоналом задля досягнення максимально ефективної роботи.

Завданням публічного управління у соціальній роботі має бути спрямування на забезпечення умов для ефективної діяльності соціальних служб та створення інформаційних каналів для налагодження конструктивного діалогу з підлеглими. Дані комунікаційні канали отримали назву прямого та зворотного зв'язку.

Виділяють наступні рівні публічного управління у сфері соціальної роботи: загальнодержавний, регіональний та місцевий.

На загальнодержавному рівні здійснюються стратегічні функції, а головною формою організаційного забезпечення цих функцій є розпорядчі та програмні документи уряду.

До компетенції суб'єктів у сфері соціального забезпечення належать: реалізація державної соціальної політики; розробка та впровадження національних та регіональних програм; законодавче, організаційне, ресурсне та кадрове забезпечення соціального обслуговування; планування розвитку соціальної допомоги населенню залежно від потреб тощо.

На місцевому (муніципальному чи територіальному) рівні управління має в основному тактичний характер: розробка та реалізація територіальних цільових програм; формування місцевого бюджету з урахуванням видатків на

соціальне обслуговування, пошук місцевих ресурсів; розвиток соціального партнерства; контроль за дотриманням державних стандартів та ін.

Основним органом виконавчої влади, який здійснює розробку програми соціальної роботи та контроль за її виконанням, є Міністерство соціальної політики України, яке уточнює стратегічні цілі та завдання, спираючись на макроекономічні прогнози та соціально-економічні показники. На регіональному рівні функціонують Департаменти та управління: охорони здоров'я; соціального забезпечення; у справах сім'ї, молоді та спорту тощо, на муніципальному рівні відділи: соціального захисту; з опіки та піклування; освіти; служба у справах дітей тощо

Усі рівні управління соціальної роботи повинні узгодити свої дії, реалізуючи на практиці загальні та спеціальні засади управління. Але, на жаль, у суспільстві досі зберігся негативний стереотип - прагнення влади тримати під суворим контролем процес формування громадянського суспільства, а також нав'язування «зверху» методів та способів вирішення соціальних проблем [2, с. 63]. Соціальна робота є особливим видом доцільної та цілеспрямованої діяльності. Її зміст та розвиток носить багатосуб'єктний, багатофакторний та багаторівневий характер, а тому в ній великий ризик непередбачених обставин та побічних наслідків, значну роль відіграють випадковості, які можуть суттєво деформувати запропоновані засоби та поставлені цілі.

З метою поліпшення якості соціального обслуговування як напряму соціальної роботи важливе значення має інформування населення про соціальні послуги; впровадження державних стандартів соціальних послуг; визначення критеріїв діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги; запровадження технології оцінювання потреб, запровадження механізму моніторингу та контролю якості соціальних послуг. Сучасний етап модернізації системи соціальних послуг характеризується переходом до ринку соціальних послуг у громаді і відбувається за трьома напрямками: розвиток ринку соціальних послуг; розробка практичного інструментарію (нормативна база щодо стандартів, соціального замовлення, моделей надання послуг тощо); модернізація діючої

інфраструктури [2, с. 187]. Вагоме значення для оптимізації системи соціальних послуг має ефективне впровадження механізму соціального замовлення, що сприяє активному формуванню ринку соціальних послуг із реальною конкуренцією їх виробників, підвищенню якості, посиленню адресності, максимальному наближенню їх до споживача; залученню в соціальну сферу додаткових недержавних ресурсів тощо [1]. Ще одним з важливим напрямів удосконалення системи публічного управління у сфері соціальної роботи є співпраця органів державної влади з громадськими організаціями.

У зв'язку з вищевикладеним можна запропонувати кілька напрямків щодо модернізації публічного управління у сфері соціальної роботи в Україні, зокрема: узгодження, координація та інтеграція дій між різними суб'єктами соціальної роботи; розробка та впровадження дієвих механізмів партнерства та взаємодії між суб'єктами; надання ширших повноважень регіональним та місцевим суб'єктам; співпраця органів державної влади з громадськими організаціями; розширення комплексу пропонованих соціальних послуг населенню, що сприятиме найповнішому задоволенню соціальних потреб та інтеграції всіх груп населення у повноцінне суспільне життя; забезпечення прозорості роботи державних органів щодо розподілу бюджету на соціальні потреби, а також використання альтернативних джерел фінансування; проведення аудиту та постійної оцінки якості надання соціальних послуг клієнтам, з метою підвищення ефективності соціального менеджменту в бюджетних установах; формування конкурентного середовища серед соціальних установ для підвищення якості їхньої роботи; підвищення професійного рівня соціальних працівників; доопрацювання нормативно-правової бази. Вказані напрямки є одними із першочергових і вони можуть бути розширені.

Список використаних джерел:

1. Коловська І. І. Удосконалення публічного управління у сфері соціальної роботи на регіональному рівні [Електронний ресурс] / І. І. Коловська, О. С. Нема // Державне управління та місцеве самоврядування, вип. 4(39). 2018.

Режим доступу до ресурсу:
[http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_04\(39\)/18.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_04(39)/18.pdf).

2. Романова Н. Ф. Формування ринку соціальних послуг на сучасному етапі в Україні / Н. Ф. Романова // Innovative processes in education : collective monograph. AMEET 5. Sp. z o.o., Lodz, Poland, 2017. P. 187 – 188.

СИСТЕМА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

ВЕНГЕР І.В.,

аспірант Національного університету «Чернігівська політехніка»

Рівень здоров'я населення країни значно впливає на процеси і результати її економічного, соціального та культурного розвитку, демографічну ситуацію і стан національної безпеки. Сучасний стан громадського здоров'я в Україні характеризується як кризовий. Тривалий час спостерігається стійка тенденція до зниження рівня здоров'я працездатного населення України. Така ситуація привела до того, що на сьогодні в державі середня тривалість життя громадян на 10-12 років нижча, ніж у країнах Європейського Союзу, а передчасна смертність, особливо серед чоловіків працездатного віку, є вищою в 3-4 рази. В Україні зафіксовано один з найвищих у світі показників природного зменшення населення (6,4 на тисячу осіб). За останні 15 років внаслідок депопуляції чисельність населення України скоротилась більше як на 5 мільйонів осіб [1].

Незадовільний стан здоров'я негативно впливає на якість і продуктивність праці, реалізацію основних функцій життєдіяльності працездатного населення. Зростання макроекономічних показників, на жаль, не супроводжується покращенням здоров'я працездатного населення, а це в кінцевому підсумку призводить до економічних та соціальних втрат [2].

Здоров'я працівників є важною передумовою високої продуктивності праці, підвищення добробуту населення та економічного розвитку країни. Тому

держава при формуванні і реалізації соціальної політики повинна приділяти велику увагу охороні здоров'я працездатного населення країни.

У ході адміністративної реформи в Україні передбачалося здійснити ряд заходів, спрямованих на якісне поліпшення організації публічної влади на місцевому рівні. Метою цього реформування є оптимізація структури управління на регіональному рівні, прийняття управлінських рішень, максимально наближених до реальних потреб населення, удосконалення механізму взаємодії між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями.

До питань, які потребують першочергового вирішення для покращення процесу управління в сфері охорони здоров'я можна віднести такі:

- запровадження механізмів відповідальності місцевих органів влади за свою діяльність, насамперед, перед населенням відповідних територій за стан справ, що стосуються реалізації громадянами права на охорону здоров'я;

- виключення можливості дублювання функцій та повноважень, виходячи винятково з меж своєї компетенції, що призводить до безвідповідальності керівників відповідних органів управління;

- узгодження повноважень та функцій щодо надання державних (управлінських) та громадських послуг населенню органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, виходячи з принципу субсидіарності, визначення переліку послуг, що надаються за рахунок бюджетних коштів і на платній основі;

- урегулювання правового режиму майна, що перебуває у спільній власності територіальних громад, зокрема закладів охорони здоров'я, що перебувають у комунальній власності, з метою вдосконалення механізму управління цими закладами органами муніципального управління.

Ураховуючи стратегічне значення сфери охорони здоров'я для розвитку економіки України, зміцнення безпеки держави та поліпшення здоров'я населення, а також зважаючи на необхідність вжиття невідкладних заходів щодо комплексного розв'язання проблем даної сфери реформування має

охоплювати фінансово-економічну, організаційно-управлінську, нормативно-правову сферу та механізми оптимізації діяльності громадської охорони здоров'я [3].

Найбільш ефективним шляхом покращення фінансування сфери охорони здоров'я у більшості країн світу вважають відмову від суто бюджетного фінансування і перехід на модель медичного страхування (приватного (добровільного) чи обов'язкового). Основною перевагою запровадження обов'язкового соціального медичного страхування (ОСМС), є цільовий характер внесків. Це забезпечує зміцнення фінансової бази сфери охорони здоров'я і високий ступінь солідарності, незалежно від фінансових можливостей особи. Проте до сьогодні в Україні залишається невирішеним і потребує доопрацювання ряд ключових галузевих та позагалузевих проблем, що суттєво ускладнює запровадження ОСМС найближчим часом.

Відтак, етапу реформування української сфери охорони здоров'я шляхом запровадження ОСМС має передувати значна підготовча робота щодо підвищення ефективності функціонування існуючої системи з паралельним сприянням розвитку добровільного медичного страхування.

Отже, державну політику в царині фінансово-економічного забезпечення сфери охорони здоров'я слід проводити з урахуванням того, що сучасні механізми фінансування охорони здоров'я повинні забезпечувати:

- доступність медичної допомоги та медичного обслуговування для усього населення країни, особливо бідних та вразливих верств;

- можливість перерозподілу ресурсів з метою оптимального задоволення виникаючих потреб у відповідних ланках сфери охорони здоров'я;

- застосування стимулів для ефективної організації та надання послуг охорони здоров'я;

- виділення ресурсів надавачам залежно від якості та обсягів наданих ними послуг і у відповідності з потребами населення.

Список використаних джерел:

1. Звіти Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannyaderzhavnogo-byudzhetu>
2. Україна: огляд реформи фінансування системи охорони здоров'я 2016–2019: Спільний звіт ВООЗ та Світового банку. URL: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0018/425340/WHO-WB-Joint-Report_UKR_Full-report_Web.pdf?ua=1&fbcl
3. Оцінка медичної сфери в Україні (21–29 травня 2019 року). URL: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/ocenka_medicinskoj_sfery_v_ukraine_21-29_maya_2019_goda.html

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДОСВІДУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

АРТЕМЕНКО В.В.

аспірант, Національний університет «Чернігівська політехніка»

Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно – технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності. (ст.1 ЗУ «Про охорону праці»)

Робота з підвищеною небезпекою — це робота в умовах впливу шкідливих та небезпечних виробничих чинників або така, де є потреба в професійному доборі, чи пов'язана з обслуговуванням, управлінням, застосуванням технічних засобів праці або технологічних процесів, що характеризуються підвищеним ступенем ризику виникнення аварій, пожеж, загрози життю, заподіяння шкоди здоров'ю, майну, довкіллю. Таке визначення міститься у пп. 1.4 Типового положення про порядок проведення навчання і

перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15; НПАОП 0.00-4.12-05.

Законодавство України у цій сфері базується на наступних нормативно-правових актах:

- ст. 43,46 Конституції України;
- Закон України «Про охорону праці»;
- Глава XI Охорона праці Кодексу законів про працю України;
- Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»;
- Нормативно-правові акти, прийняті відповідно до цих законів (правила, норми, регламенти, положення, стандарти, інші документи).

В Україні роботи підвищеної небезпеки виконуються, або на підставі дозволу, або на підставі декларації. Постановою КМУ від 26.10.2011 № 1107 «Про затвердження Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки» визначено роботи котрі виконуються на підставі дозволу який видає Держпраці, і роботи котрі виконуються на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази з охорони праці котра реєструється Держпраці. Якщо отримання дозволу це досить кропіткий процес, адже потрібно проводити експертизу стану охорони праці та промислової безпеки, то декларація такої процедури не передбачає. На сьогоднішній день така система виконання робіт підвищеної небезпеки зазнає значної критики, адже створює значні корупційні ризики. Існують випадки отримання позитивних висновків експертизи підприємствами котрі «досить далекі» від задовільного стану охорони праці. А на підставі таких висновків ці підприємства потім отримують дозволи і цілком законно здійснюють свою діяльність.

У країнах Європи ситуація дещо інша. У країнах ЄС немає дозвільних процедур, подібних до української системи декларування. Розглянемо механізми державного контролю за експлуатацією обладнання / виконанням

робіт підвищеної небезпеки застосовуються в західних сусідів та відповідальність роботодавців за нещасні випадки, що стаються під час роботи на такому обладнанні. Для прикладу, у Німеччині таке звичне для нас поняття, як «дозвіл на роботи підвищеної небезпеки» виглядає дещо інакше, а дозвільної системи у сфері охорони праці як такої взагалі немає. Під дозвільною системою в Німеччині мають на увазі саме процес видачі ліцензій на право вести будь-яку господарську діяльність. Ліцензія видається на платній основі на п'ять років. Після її отримання кожне підприємство, яке виконує роботи підвищеної небезпеки, зобов'язане самостійно розробити внутрішню систему видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки або на експлуатацію того чи іншого виду обладнання. Такий дозвіл видається конкретному працівнику чи бригаді. Видає дозволи або служба охорони праці, або (якщо такої немає) спеціальний представник на підприємстві. Як бачимо, за своєю суттю дозвіл у Німеччині більше підходить під опис прийнятого в Україні наряду-допуску. У Великобританії державне регулювання і нагляд за безпекою робіт у більшості галузей промисловості здійснює Інспекція з охорони здоров'я і безпеки (HSE). До її функцій належить, зокрема, видача дозволів на використання деяких видів устаткування в підконтрольних галузях промисловості. Залежно від серйозності порушень вимог у сфері виробничої безпеки інспектори роблять усні зауваження або видають розпорядження, що зобов'язують посадову особу вжити заходів для усунення виявлених порушень. Якщо є ризик виникнення надзвичайної ситуації, то інспектор має право видати розпорядження про закриття всього підприємства або окремих його ділянок. У деяких випадках приймається рішення про порушення судової справи. Законодавство дає судам право застосовувати великий спектр заходів покарання. Так, у разі особливо грубих порушень, що призвели до надзвичайно серйозних наслідків, порушник може каратися штрафом у необмеженому розмірі або ув'язненням на строк до двох років. У деяких випадках можуть бути застосовані обидва види покарання. Багато хто вважає, що у країнах Європи жодних дозвільних процедур немає, а держава бере мінімальну участь у регулюванні процесів, які впливають на

безпеку і здоров'я людей на роботі. На нашу думку, це досить хибне уявлення – просто в ЄС застосовують інші інструменти. Наприклад, у випадку декларування наглядовий орган інформують про кожне місце виконання небезпечних робіт. А в інспекторів є повноваження негайно їх припинити, якщо задекларовані роботи виконуються в спосіб, що становить безпосередній ризик для безпеки і здоров'я працівника.

В Україні триває процес дерегуляції, яку Держпраці зі свого боку максимально підтримує. Але подекуди діяльність, спрямована на оптимізацію процесів та усунення з них зайвих ланцюжків, що заважають бізнесу рухатися в ногу з часом, перетворюється на змагання, хто швидше скасує регулювання в будь-яких сферах. Причому це відбувається без огляду на можливі наслідки для нашого суспільства – чи то стосується безпеки і здоров'я працівників, чи стану навколишнього середовища, чи безпеки продуктів харчування. Постають питання і щодо недобросовісної конкуренції. Наприклад, один роботодавець інвестує у виробництво і створення належних умов праці для запобігання негативному впливу господарської діяльності на працівників і навколишнє середовище. Водночас інший, не переймається цими питаннями й у такий спосіб економить ресурси. Такий роботодавець однозначно матиме перевагу над першим за рахунок меншої собівартості продукції.

Напевне, саме тому питання, що стосуються забезпечення в Україні безпечних і здорових умов праці на рівні не нижче європейських та ефективного контролювання цієї сфери з боку держави, були внесені до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Крім того, відповідно до принципів рамкової Директиви № 89/391/ЄЕС забезпечення належних умов праці не може бути поставлено в залежність від економічної вигоди.

Таким чином, станом на зараз сфера охорони праці активно реформується, і Україна переймає досвід європейських країн у сфері охорони праці, який дозволить перейти від формальних дій у сфері охорони праці до реальних заходів щодо безпеки працівників.

Список використаних джерел:

1. Конституція України
2. Закон України «Про охорону праці»
3. Постанова КМУ від 26.10.2011 № 1107 «Про затвердження Порядку видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки».
4. Інтерв'ю з т.в.о. голови держпраці Віталієм Сажієнко для журналу «Охорона праці» № 1/2021 р.

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

ІГНАТЕНКО В.В.

здобувач наукового ступеня кандидата наук, Національний університет цивільного захисту України

Відповідно до чинного законодавства, забезпечення ефективності засобів державної підтримки розвитку аграрного сектору зводиться тільки до моніторингу за цільовим використанням коштів бюджету. Тому побудова дієвого методичного гарантування до оцінки якості інструментів механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору є значно актуальним. Головна ціль механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору полягає у гарантуванні його раціональності в умовах нестачі фінансових активів. У відповідному контексті визначається, який саме ефект (соціальний чи економічний) буде отримано в результаті використання фінансових інструментів державної підтримки розвитку аграрного сектору. Однак, однотайність відносно визначення результативності процесу державного регулювання аграрного сектору відсутня.

В період загострення проблем аграрного сектору активізується роль відповідних фінансових інструментів регулювання держави як кредитування,

оподаткування й інвестування у гарантуванні стратегічної державної підтримки розвитку аграрного сектору. Для здійснення якісної реалізації відповідних інструментів потрібно сформувавши потужний науково-методичну основу оцінки якості механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору. Для розв'язання вищезазначених задач виникає потреба у прогнозуванні показників державної підтримки розвитку аграрного сектору з урахуванням дії на зазначений процес домінуючих інструментів процесів державної підтримки державного регулювання.

Серед математико-економічної схеми оцінки якості державного регулювання в останній час активно розвиваються способи прогнозування, що базуються на визначенні стохастичного зв'язку між величинами трендового й кластерного дослідження, методи синергетичного й диференційованого рівняння логістичної форми, способів нерівноважної статистичної механіки, інтегральні способи тощо. Головним призначенням перелічених способів є визначення сукупності ключових факторів, котрі мають дію на результативний показник [1].

Запропонований нами підхід до виконання механізмів державної підтримки розвитку аграрного сектору дає можливість:

- забезпечити потреби представників аграрного сектору у кредитних джерелах;
- побудувати ефективну систему оподаткування виробництва аграрного сектору;
- активізувати ефективну схему страхування учасників господарювання аграрної сфери;
- визначити шляхи розвитку програми фінансової підтримки аграрної галузі [2].

Домінуюче значення для виконання механізмів державної підтримки розвитку аграрної сфери мають науково пояснювальні й об'єктивні властивості, на яких і формується подальша дія механізму. Їхнє постійне дотримання забезпечуватиме не присутність суб'єктивних втручань у функціонування

ринкового механізму регулювання сфери аграрію. Також, властивості є основою для здійснення вибору певних форм, засобів та інструментів фінансового регулювання держави аграрної сфери [3].

Отже, відносно специфічних особливостей аграрного сектору, під державною підтримкою розвитку аграрного сектору слід розуміти механізм цілеспрямованої дії на фінансовий потенціал представників аграрного сектору, що прогнозує використання, адаптованого до теперішніх глобалізаційних умов, державного регулюючого процесу з метою зростання ефективності аграрного сектору, збільшення прибутків державного бюджету й гарантування конкурентоспроможності аграрних товарів на вітчизняних і міжнародних ринках.

Державна підтримка розвитку аграрного сектору це система скоординованих дій (напрямів, форм, методів, важелів, інструментів) органів державної влади щодо їх прямого та непрямого впливу на суб'єктів господарювання для досягнення ефективності функціонування аграрного сектору. Державна підтримка розвитку аграрного сектору полягає в проведенні комплексу заходів із організаційної та фінансово-кредитної підтримки його суб'єктів. Це має сприяти впорядкованості дій економічних суб'єктів з урахуванням дотримання норм законодавства, інтересів органів влади, бізнесу та суспільства в цілому, а також підвищити зацікавленість усіх учасників аграрного сектору в забезпеченні продовольчої безпеки країни.

Список використаних джерел:

1. Щуревич Л.М. Інноваційні перспективи в розвитку аграрного сектору в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №10. С. 101-105.
2. Гриник І.В. Проблеми і перспективи наукового забезпечення трансферу інновацій в АПК. Методичні підходи створення інновацій та трансферу об'єктів інтелектуальної власності у агровиробництво / під ред. В.П.Ситника, В.В.Кириченка. Х., 2008. С. 16-20.
3. Лайко П.А. Удосконалення інноваційної діяльності в АПК – вимоги часу. *Економіка АПК*. 2007. №12. С.85-91.

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМНИЦТВА

КОСАЧ І.А.

доктор економічних наук, професор

ПИЛИПЕНКО М.М.

аспірант, Національний університет «Чернігівська політехніка»

Підприємництво є важливою складовою економіки країни, мобільною і гнучкою до змін ринкового середовища, що уможливорює визнавати його підґрунтям формування умов економічного зростання. Розвиток бізнес-сектора створює підґрунтя для економічного зростання, сприяє усуненню ринкових диспропорцій, активізації інноваційних процесів, збільшенню робочих місць і запобіганню відтоку працездатного населення. Досвід розвинених країн показує, що продукція середніх і малих підприємств становить більшу частину валового внутрішнього продукту, на них припадає велика питома вага робочих місць.

Звернення до світового досвіду переконує, що місцеві органи влади спроможні більш дієво, швидко й акцентовано надавати підтримку суб'єктам бізнесу порівняно з центральними органами державного управління. Саме з цієї причини функції здійснення державної політики стосовно підприємництва в передових країнах значною мірою сконцентровані на рівні місцевих і регіональних органів влади.

Механізми публічного управління розвитком підприємництва є складовою частиною комплексних організаційно-економічних механізмів публічного управління, що реалізуються на мезо- та макрорівнях. Відповідно, реалізація зазначених механізмів відбувається на інституційних засадах державної економічної політики. Багаторівневість і складність зазначених механізмів обумовлюють необхідність врахування впливу на розвиток підприємництва нормативно-правової складової, а також специфіки

менталітету, ступеня розвиненості культури підприємництва, історичного досвіду у сфері інвестування та реалізації інноваційних проєктів.

Згідно досліджень Дж. Коммонса, які в подальшому отримали назву «теорії угод», будь-яка взаємодія включає в себе зіткнення інтересів, пошук взаємоузгодженості цих інтересів та вирішення конфлікту шляхом прийняття юридичних правил, що задовольняють учасників. В ролі регулюючої сторони, яка контролює виконання взятих сторонами зобов'язань, виступає держава [2]. Отже, в контексті реалізації механізмів публічного управління розвитком підприємництва доцільно відмітити, що інтереси зазначених сторін, а саме бізнесу і публічної влади, шляхом функціонування механізмів, з одного боку, збігаються, оскільки спрямовані на підвищення економічної ефективності, добробуту та прибутковості. З іншого боку, соціальна складова взаємодії є пріоритетом держави, а в отриманні прибутку більше зацікавлені суб'єкти підприємництва.

Узгодження інтересів держави і суб'єктів підприємництва в процесі реалізації механізмів публічного управління є комплексним завданням, що має врахувати правові та організаційні засади. На комплексному підході формування механізмів публічного управління наголошує Л. Яворська, відзначаючи високу залежність розвитку підприємництва від рівня адміністративних бар'єрів [1].

Механізми публічного управління розвитком підприємництва вважаємо за доцільне розглядати в контексті економічної, організаційної та правової функцій, які сприяють формуванню сприятливого середовища для активізації перш за все інноваційно-інвестиційної діяльності підприємництва. Комплексне виконання зазначених функцій являє собою процес державного регулювання, яке, за умови задіяння органів місцевого самоврядування, трансформується у процес публічного регулювання, яке створює правові та організаційно-економічні умови функціонування сфери підприємництва.

Організаційний механізм є одним з визначальних механізмів публічного управління розвитком підприємництва. Сучасні умови реалізації засад

публічного управління дають змогу виокремити наступні характеристики організаційного механізму:

- 1) реалізація механізму відбувається на правових засадах, тобто функціонування організаційного механізму є можливим лише за умови формування правового механізму ;
- 2) має межі впливу на соціально-економічний розвиток;
- 3) передбачає долучення представників громадськості до формування напрямків та пріоритетів політики.

Під інституційним механізмом публічного управління розвитком підприємництва нами пропонується розуміти систему органів публічної влади, що взаємодіють між собою згідно наявних повноважень, та комплекс нормативно-правового забезпечення, а також методів, форм, інструментів управлінського впливу, за допомогою яких відбувається забезпечення розвитку сфери підприємництва на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Важливість формування і розвитку суб'єктів підприємництва, що функціонують на основі інтенсифікації технологічних змін, потребує реалізації державної політики, яка створює необхідні умови для залучення інвестицій, впровадження інноваційних проєктів у пріоритетних галузях економіки, формування інноваційної активності суб'єктів господарювання на регіональному та місцевому рівнях.

Роль публічного управління є першочерговою в забезпеченні фінансової підтримки інноваційних проєктів, особливо на початкових етапах їхнього впровадження. Наявність бюджетних обмежень як на державному, так і регіональному рівнях виступає стримуючим фактором як для уряду, так і органів публічної влади регіонального рівня.

Як показують проведені дослідження, стимулювання розвитку суб'єктів підприємництва має ґрунтуватись на створенні такої системи фінансових важелів, яка була б здатна сформувати сприятливі умови для ведення підприємницької діяльності, створення інноваційних продуктів, розширення

внутрішнього інвестування. Стимулювання підприємницької діяльності має відображати вимоги трансформації публічного управління.

Архітектоніка фінансового механізму публічного управління розвитком підприємництва виявляється у взаємозв'язку органів публічної влади всіх рівнів, їх повноважень в управлінні фінансовими інструментами та їх ефективному використанні. При цьому можливості участі органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади та інститутів громадянського суспільства мають бути залучені до реалізації фінансового механізму із дотриманням розподілу повноважень і відповідальності між центральним, регіональним та місцевим рівнями публічного управління.

Отже, вектор публічного управління розвитком підприємництва спрямований на вирішення завдань розвитку підприємств та стимулювання інноваційної діяльності, інвестиційної активності, створення нових робочих місць та забезпечення зайнятості населення, а також підтримки соціально важливих видів діяльності. Виходячи з цього, метою публічного управління має стати стимулювання розвитку даного сектора економіки як одного із факторів забезпечення економічного зростання та інноваційної активності.

Список використаних джерел:

1.Яворська Л.М. Економіко-правові тенденції розвитку малого підприємництва в Україні / Л.М. Яворська, С.В. Селезень // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – №2 (13). – С. 134–141.

2.Commons John R. Institutional Economics [Електронний ресурс] / John R. Commons // American Economic Review. – 2019. – Vol. 21. – Pp. 648–657. – Режим доступу : <http://journal/doc/1439341>

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ДЕТІНІЗАЦІЄЮ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

КОШЕЛЕНКО А.А.

аспірант Міжнародного науково-технічного
університету імені академіка Юрія Бугая

На сьогодні єдиного загальноприйнятого універсального поняття про тіньову економіку не сформульовано. Різноманіття позицій обумовлено різними факторами але, як правило, ця відмінність міститься у характері вирішуваних теоретичних і прикладних задач що вирішуються, а також у методології і методиці дослідження. Досліджуючи тіньову економіку пропонуємо дотримуватись наступних положень: - фундаментальний теоретичний аналіз; - статистична оцінка, оптимізація соціально-економічної політики; - вдосконалення правоохоронної діяльності; - забезпечення економічної безпеки.

Тіньова економіка є складною економічною категорією, тому жодне визначення не може з цілковитою повнотою і точністю розкрити її сутність. Дослідження цього питання дозволило узагальнити та розкрити природу відношень державної політики та тіньової економіки, уточнити і розширити існуючі поняття термінів: «тіньова економіка» - це економічна діяльність яка знаходиться за межами законних відносин та охоплює усю соціально-економічну сферу діяльності людей, при цьому її наслідки відбиваються не тільки на економічній стабільності держави а безпосередньо на соціально-економічному становищі громадян як суб'єктів господарських відношень; «тіньовий сектор економіки» - це певна частина тіньової економіки конкретної держави, яка перебуває у відсотковій зворотно-пропорційній залежності від ВВП. Чим нижчий показник тіньової економіки тим вищий показник ВВП; «розвиток тіньової економіки» - це широкомасштабний процес проникнення тіньової економіки в усі сфери соціально-економічної діяльності,

який доводить існування взаємозв'язку між легальною та нелегальною економікою [1].

Нормативно-правові акти у досліджуваній сфері спрямовувалися на боротьбу з організованою злочинністю взагалі, а державні механізми щодо державної політики детінізації національної економіки, окремо не виділялася і не зосереджувала на собі увагу керівних органів та інституцій. Крім того, наприкінці ХХ століття в Україні був відсутній орган зі спеціальною компетенцією щодо регулювання фінансових потоків [2].

Отже, на сучасному етапі в Україні сформовано основні важелі державної політики детінізації національної економіки, які здатні повною мірою контролювати фінансові потоки, виявляти в них відхилення від норм чинного законодавства та притягувати винних осіб до відповідальності.

Україна є учасником основних міжнародно-правових актів у зазначеній сфері, зокрема, Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності. Приєднавшись до зазначених документів, Україна визнала їх складовою національного законодавства. Для їхнього ефективного застосування основні положення конвенцій були трансформовані в національне законодавство [3].

Сьогодні функції держави щодо детінізації національної економіки суттєво ускладнюються. Основними стратегічними завданнями, які ставляться перед Україною в контексті детінізації національної економіки є:

- забезпечення прозорості фінансової системи;
- декриміналізація і детінізація економічних відносин;
- виявлення та руйнування схем легалізації незаконних доходів і фінансування тероризму;
- покращення міжнародного іміджу України;
- підвищення інвестиційної привабливості економіки України для іноземних інвесторів;

– розширення кореспондентських відносин українських банків з фінансовими установами держав-членів Міжнародної організації по боротьбі з відмиванням капіталу.

Вважаємо за доцільне розглянути концептуальні складові державної політики детінізації національної економіки. Першим елементом державної політики детінізації національної економіки є принципи його формування. Принципом є вихідне положення будь-якої теорії [4], на підставі якого має діяти проєктований механізм. Сукупність принципів, на яких ґрунтується механізм щодо зменшення масштабів тіньової економіки надає йому властивості, які посприяють реалізації його мети. Крім того дозволяє використати найефективніші методи реалізації поставлених задач. Методи реалізації державної політики детінізації національної економіки, які обумовлені сукупністю принципів, схильні до змін в залежності від зміни умов зовнішнього та внутрішнього середовища.

Нами здійснена класифікація підходів, щодо систематизації принципів формування та реалізації державної політики детінізації національної економіки, на дві групи: загальні принципи – визначають функціонування всіх систем управління; спеціальні принципи – застосовуються конкретно до процесів детінізації національної економіки та базуються на специфічних особливостях тіньової економіки та притаманних їй закономірностях.

Дотримання при розробці державної політики детінізації національної економіки, принципів, як загальних, так і спеціальних (функціональних), сприяє ефективності їх реалізації у контексті дотримання положень соціально-економічного розвитку країни. Регулювання процесів детінізації національної економіки не може принципово відрізнятися від цілісного загальнодержавного механізму регулювання економіки, закріпленого в українському законодавстві [3].

Для досягнення поставленої мети необхідним є вирішення наступних диференційованих завдань:

- 1) вироблення державної стратегії процесу детінізації національної

економіки;

2) обґрунтування ключових напрямків процесу детінізації національної економіки на коротко-, середньо- та довгостроковий період;

3) визначення пріоритетних напрямів структурної перебудови економіки, у які можна буде залучити капітал тіньового сектора економіки;

4) визначення пріоритетних кластерів на національному та регіональному рівнях виходячи з пріоритетних напрямків структурної перебудови економіки;

5) розробка комплексу заходів щодо стимулювання роботи в легальному секторі економіки.

б) правове забезпечення заходів з детінізації національної економіки тощо.

Обґрунтована необхідність удосконалення структури державної політики детінізації національної економіки, яка включає комплекс прямих та непрямих інструментів державної політики реалізованих у напрямку мінімізації рівня тіньового сектора економіки та виходу держави на якісно новий рівень за рахунок залучення капіталу тіньового сектора для структурної перебудови вітчизняної економіки і збільшення частки легального сектора економіки. Для досягнення поставленої мети необхідним є вирішення наступних диференційованих завдань: вироблення державної стратегії процесу детінізації національної економіки; обґрунтування ключових напрямків процесу детінізації національної економіки на коротко-, середньо- та довгостроковий період; визначення пріоритетних напрямів структурної перебудови економіки, у які можна буде залучити капітал тіньового сектора економіки; розробка комплексу заходів щодо стимулювання роботи в легальному секторі економіки; нормативно-правове забезпечення заходів з детінізації національної економіки тощо.

Список використаних джерел:

1. Державне управління регіональним розвитком України: монографія / за заг. ред. В. Є. Воротіна, Я. А. Жаліла. К.: НІСД, 2010. 288 с.

2. Воротін В. Є. Макроекономічне регулювання в умовах глобальних трансформацій: [монографія]. К. : Вид-во УАДУ, 2002. 392 с.

3. Варналій З.С. Теоретичні засади детінізації економіки України. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2014. №1. С.46-53.

4. Дяченко О.П. Стратегія державної політики у сфері детенізації економіки України. Право та державне управління: збірник наукових праць. 2016. № 4(25). С.207-213.